

המשכיל

maskil

■ Z obsahu

Démoni v židovství 6

Rambam a Mišne Tóra 8

Nálezy z hořické synagogy 13

■ Krátce

Nutno však připomenout, že se našlo v Hebronu **28 arabských rodin**, které ukryly své židovské sousedy u sebe doma a v mnoha případech je bránily se zbraní v ruce proti zfanatizovanému nenávistnému davu svých souvěrců. Tak se díky odvaze a lidskosti jiných Arabů zachránilo **435** hebronských Židů, mezi nimi mnohé děti.

Rabín Daniel Mayer

Baalův kult byl tím, s čím se museli Židé vypořádávat nejvíce, a na něm lze vidět, jak mnoho se brojí proti modlám na úrovni autorit, ale jak málo je toto brojení akceptováno. A není to jen Baal. Panteon syrský, řecký, římský, křesťanský... to vše významně ovlivňovalo vývoj židovského myšlení a náboženství.

Karel Goldmann

V současnosti jedna pohroma střídá druhou a všechny jsou mučivé. Moudrá práce našich učenců, stejně jako naše pochopení, je skryto. Proto komentáře a odpovědi a uzákonění, která sepsali geonim a která se zdála být jasná, je za našich dnů obtížné pochopit a jen několik málo lidí jim porozumělo. Je nutné zmínit, že samotný Talmud vyžaduje čistou mysl, moudrou duši a dostatečnou dobu, aby z něj bylo porozuměno, co je zakázáno a dovoleno, jako i jiná pravidla Tóry.

Maimonides

Hebron 1929 – jeden z vyrabovaných židovských bytů. Foto www.geocities.com

Osmdesát let od krvavého pogromu v Hebronu

Osmdesát let od krvavého pogromu v Hebronu – varování i poučení pro dnešek

Počátkem října propukly ve východním Jeruzalémě a na Chrámové hoře nepokoje, které vyprovokovala slova šejcha Raeda Salaha, představitele severního křídla Islámského hnutí se sídlem v Um el-Fahemu.

Šejch Raed Salah již léta pravidelně podněcuje izraelské Araby a Palestince tím, že je mimo jiné **vyzývá k tzv. obraně mešity Al-Aqsa**, kterou chtějí údajně Židé nebo židovští osadníci znesvětit či přímo snad zbořit. Letos šejcha pobouřila skutečnost, že několik desítek Židů s povolením policie vystoupilo na Chrámovou horu a tam se pod odkrytým nebem modlilo. Nemusím zdůrazňovat, že nikdo z přítomných Židů neměl v úmyslu do mešity vůbec vkročit. Opravdu nevím, jak modlitba pod nebesy může ohrozit muslimskou svatyni. Je však hebrejské přísloví, které říká: „סיבה למסיבה – *siba le-mesiba*“, tj. „vždy se najde nějaký důvod k oslavě“, tak si ho šejch Raed Salah našel. To, že se jedná o vykonstruovaná obvinění, lživou dezinformaci a propagandu mající jediný cíl – vyprovokovat násilné akce, jejichž výsledkem mohou být mrtví i ranění, je snad každému soudnému člověku jasné.

Je tomu devět let, co byla vraždou židovského vojáka (přistěhovalce z Etiopie) „odstartována“ na pokyn nositele Nobelovy ceny míru J. Arafata tzv. druhá intifáda. Na podporu tohoto věrolomného porušení dohod z Osla, které roku 1993 Arafát podepsal s Jicchakem Rabinem, vystoupila značná část izraelských Arabů – muslimů. V říjnu roku 2000 začaly v arabských a smíšených městech Izraele nepokoje, které, pokud by nebylo rozhodnosti policie, mohly přerůst v krvavé pogromy, rabování a hromadné ničení veřejného majetku. Tak se například vyvíjela situace v Nazaretu. Zde naši spoluobčané ukázali svou pravou tvář. Alespoň víme, s kým máme tu čest.

Loňského roku o Jom kipur (9. října) vyprovokovala část arabských obyvatel Akka krvavé potyčky s obyvateli židovských čtvrtí, kteří slavili Den smíření.

Podobně cílené dezinformace a lži o tom, že například Židé v Jeruzalémě napadli a zabíjeli Araby, znesvětili jméno proroka Mohameda a chystají útok na jeruzalémské mešity, vykonaly v srpnu 1929, tedy před osmdesátí lety, své. Arabové po celé mandátní Palestině **burcovali k obraně mešity Al-Aqsa**. Na jejím nádvoří si pak 23. srpna davy muslimů vyslechly tradiční páteční kázání, které z úst jeruzalémského **muftího Hadže Amína al-Husajního** (budoucí nepodpadený válečný zločinec) vyznělo jednoznačně: zabíjet Židy!

Tak rozvášněný dav, přikrmovaný nacionalistickými a náboženskými hesly svých fanatických vůdců, za tiché asistence arabských policistů a trestuhodné nečinnosti policie britské, napadl nevinné ortodoxní židovské obyvatele Hebronu, z nichž mnozí

Nejvyššího. Mezi zavražděnými bylo i 24 žáků ješivy. Z obětí hebronského pogromu vzpomeňme alespoň několik málo mučedníků: sionistu – idealistu Nachmana Segala, majitele penzionu a jídelny, které sloužily žákům ješivy (30 let) a jeho dvouletého syna

Hebron 1929 – jedni z přeživších, rodina Kizelshteinových

byli žáci či absolventy tamní ješivy, která tam přesídlila z litevské Slobodky. Hebronští Arabové nešetřili nikoho, ani děti, starce, ba ani stařeny. Šabat, den odpočinku a míru, skončil tragicky pro 66 nevinných, kteří padli rukou vrahů, posvěcující tak Jméno

Menachema, rabi Jicchaka abu Chanu, který se od rána do noci učil a vyučoval v synagoze (70 let), Eliezera – Dana Slonima, učitele a žurnalistu (30 let), Chajima Eliezera Dubinkova (46 let), ředitele telavivské školy Tel Nordau, který tu byl se ženou ▶

Přínou (45 let) na prázdninách, rabína Cvi Drabkina (67 let), Cvi Hellera, vynikajícího žáka ješivy (15 let), rabína Becalela Semrika (73 let), rabína Simchu Jicchaka Brojdu (28 let), kterého vrazi ukamenovali.

Hebronští vrazi se však se svými činy nespokojili. Pokračovali v rabování domů a bytů svých obětí, co neuloupili, to zničili a spálili, včetně synagog, svitků Tóry a modlitebních knih. Zničili též ošetřovnu „Hadasa“ s lékárnou, kterou kdysi i oni v případě nemoci navštěvovali.

Nutno však připomenout, že se našlo v Hebronu **28 arabských rodin**, které ukryly své židovské sousedy u sebe doma a v mnoha případech je bránily se zbraní v ruce proti zfanatizovanému nenávistnému davu svých souvěrců. Tak se díky odvaře a lidskosti jiných Arabů zachránilo **435** hebronských Židů, mezi nimi mnohé děti.

Zde bych rád citoval Rehavam Zeeviho (1926–2001), který je autorem památného alba טבח הברון תרפ"ט (Hebronský masakr 5689): „Během hebronského masakru 5689 bylo ve městě praotců zavražděno 66 Židů. Tak se převala kontinuita židovského osídlení města až do jeho znovuobnovení

po šestidenní válce (1967). Události roku 1929 v Hebronu a v jiných místech Země Izraele nás učí, že nemůžeme odpovědnost za naši bezpečnost vložit do cizích rukou...“

Rehavam Zeevi byl nejen vynikajícím generálem, ale později i opravdu realisticky uvažujícím politikem, který se neohlížel na diplomatická klišé, ale říkal věci tak, jak jsou. Necht' máme jeho slova stále na paměti, ať ve vztahu k OSN, EU či americké administrativě prezidenta Obamy.

Čerstvý laureát Nobelovy ceny míru může mít ty nejlepší úmysly, včetně vize nového světa bez válek a konfliktů. Může toho dosáhnout obratnou politikou, která přiměje jeho partnery a protivníky respektovat hodnoty tvořící základy demokracie, včetně zásad obrany lidských práv všude na světě, včetně problémových oblastí. Může toho také dosáhnout dalekosáhlými politickými ústupky představitelům oněch problémových oblastí a politikou appeasementu vzor 1938 – to by však byla cesta do pekel, a ne k míru. Tuto druhou variantu si jistě americký prezident nevybere, doufejme.

► Rabín Daniel Mayer

Foto (i na titulu): www.geocities.com

Program Bejt Simcha Listopad 2009

SOBOTA 28. LISTOPADU

od 10 hodin

v Pinkasově synagoze

**Šachrit s rabínem
Tomášem Kučerou.**

PRAVIDELNÉ AKCE

**Kabalat šabat každý pátek
od 18 hodin**

HODINY PRO VEŘEJNOST

**až do odvolání pouze po předchozí
telefonické dohodě**

Bejt Simcha

Mánesova 8, 120 00 Praha 2

Telefon: 724 027 929

E-mail: kehila@bejtsimcha.cz

Web: www.bejtsimcha.cz

VALNÁ HROMADA ČLENŮ BEJT SIMCHA

se koná **v úterý 15. prosince 2009**

od 16.30 hodin na Židovské obci v Praze

(Maiselova 18, Praha 1, 3. patro)

- Program:**
1. Zpráva o činnosti za uplynulý rok
  2. Zpráva o hospodaření za uplynulý rok
  3. Volba nového představenstva a revizní komise
  4. Různé

Po skončení valné hromady následuje od 19 hodin

CHANUKOVÁ OSLAVA s kulturním programem.

JAK ZÍSKÁVAT MASKIL?

a) v elektronické podobě na www.maskil.cz
b) v tištěné podobě za cenu poštovního a balného: pošlete, prosím, svoji žádost na adresu Bejt Simcha, Mánesova 8, 120 00 Praha 2, telefon: 724 027 929, e-mail: redakce.maskil@maskil.cz; výše poštovního a balného je **v ČR minimálně 250 Kč ročně**; uvedený obnos nám laskavě zašlete **složenkou nebo na bankovní účet číslo: 86-8959560207/0100** u Komerční banky, variabilní symbol je 88888 (5x8), v popisu platby uveďte, prosím, své jméno.

Dovolujeme si vás srdečně pozvat na **bat micva** naší dcery **Karolíny Kotrbové**. Koná se **v sobotu 28. listopadu 2009** v 10 hodin v Pinkasově synagoze.

rodina Douskova-Kotrbova

Bejt Simcha srdečně zve na:

ŠABAT S RABÍNEM TOMÁŠEM KUČEROU

sobota 28. listopadu 2009 v Pinkasově synagoze

(Široká 3, Praha 1)

Šachrit – ranní bohoslužba od 10 hodin

V rámci bohoslužby proběhne bat micva Karolíny Kotrbové.

Židovské náhrobky – umění symbolů

Motivy zármutku a skonu (II)

10. část

Zlomený strom

Vyobrazení zlomeného stromu nebo stromu s uťatými větvemi odpovídá biblickému textu: „vyvrátil jako strom nadějí mou“ (Job 19,10). Ve východní a střední Evropě byl tento motiv v náhrobní výzdobě velmi oblíbený, odráží i romantické cítění doby vzniku. Jeden z raných dokladů tohoto výtvarného zobrazení na náhrobcích na našem území pochází z Loštic (Fejgele, dcera Šemuela, 1824), **obr. 7**. Na stromě s usekanými větvemi je rozpoznatelný ptáček, symbol jména zemřelého či symbol odcházející duše. Ve 2. polovině 19. století

Obr. 7: Loštice, okres Šumperk, židovský hřbitov, náhrobek Fejgele dcery Šemuela, 1824, detail

se motiv zlomeného stromu často objevuje na hřbitovech jihozápadních Čech, např. v Horažďovicích, Rabí, Slatině a Vodňanech. Zlomený strom nebo zlomená květina většinou vyjadřují předčasně ukončený život dítěte nebo mladého člověka.

Pozoruhodný typ náhrobku se vyvinul v poslední čtvrtině 19. století. Nemá obvyklou podobu stély, ale tvoří jej tvar kmene stromu s usekanými větvemi. Několik dokladů se nachází v severních Čechách na hřbitovech v Teplíci (Moses Bauer, 1877, Carolina, dcera Davida Lejba Schwarze, 1880, Olga, dcera Marka Fischla, 1897) a v Libochovicích (Richard Koch, 1891, a Elinka, dcera Avrahama Rohra, 1895). Náhrobky pocházejí ze stejné kamenické dílny a jsou provedeny tak, aby i v detailech kůry a suků věrně napodobovaly stojící kmen a konvenovaly soudobému výtvarnému cítění. Z porovnání písemných údajů o zemřelých vyplývá, že tento typ náhrobku byl používán pouze pro mladého člověka do 25 let života.

Motiv stromu byl i oblíbenou součástí výzdoby stél, které vznikaly pod vlivem nastupujícího stylu secese. Strom tvoří přirozený rámec náhrobku, pod jehož většinou asymetricky položenou korunou je uve-

den nápis (Divišov, katastrální území Měchnov, Hana Luftschtizová, 1895). Secesní vliv pokračuje i v prvních desetiletích 20. století, náhrobky však ztrácejí specifickou židovskou podobu a neodlišují se od běžné výzdoby křesťanských hřbitovů. Příkladem může být náhrobek členky opery Národního divadla Bedřišky Reichnerové (1916) na novém židovském hřbitově v Kolíně.

Listy, větve, květiny a vázy

Součástí výzdoby židovských náhrobků jsou reliéfy květin, smuteční charakter mají zejména reliéfy vegetace, která visí směrem dolů. Jejich podoba je různorodá. Výzdobu z jednoduché stylizované vegetace najdeme na náhrobních kamenech ve 2. polovině 18. století (Velké Meziříčí, Bzenec). Bývá symetricky umístěna ve vrcholu náhrobku. Reliéfy bohaté květinové dekorace, visící v náročné a okázalé výzdobě na bočních pilířích náhrobků, jsou charakteristické pro produkci kamenických děl ve východních Čechách v poslední třetině 18. století (Hořice, Dobruška, Vamberk). Zastoupeny jsou náhrobky žen i mužů. Zcela jiné pojetí

Obr. 8: Heřmanův Městec, okres Chrudim, židovský hřbitov, náhrobek Šemuela Humburga, 1821

najdeme v polovině 19. století v Libochovicích. Zobrazení padajících listů na náhrobku Šendl, ženy Jakova Neuschula (1851), výstižně vyjadřuje pocit pozůstalých z odchodu blízkého člověka.

Pod vlivem všeobecného vkusu majoritní společnosti se v 19. století staly námětem pro zobrazení na náhrobcích i smuteční vázy s drapérií. Po roce 1919 jsou výjimečně na židovských hřbitovech doloženy příklady zpopelnění zesnulých. Nápis na jednoduché

Obr. 9: Luže, okres Chrudim, židovský hřbitov, náhrobek Chaji Sary, ženy Davida Borgese, 1850

a působivé skulptuře smuteční vázy sděluje místo uložení popelu Ing. Fleischnera (nedatováno, Jičín).

Srdce

Podobně jako květiny a vegetace, které visí na znamení smutku, je možnou variantou motiv obráceného srdce mířícího hrotem vzhůru. Charakteristickým příkladem je náhrobek na hřbitově v Heřmanově Městci (Samuel Humburg, 1821, **obr. 8**).

Lod'

Velmi neobvyklým znamením je motiv lodi, který byl dosud na našem území na náhrobcích zdokumentován ve třech případech. Nejstarším je náhrobek Chaji Sary, ženy Davida Borgese, v Luži (1850), **obr. 9**. Nápis záměrně parafrázuje biblický text o smrti Abrahamovy ženy Sáry. Nevypovídá však nic o důvodu použití motivu lodě. Druhý náhrobek se stejným motivem (Luže, 1856), ▶

► **obr. 10.** stojí nad hrobem mladíka Eliezera Singera, jehož nápis označuje jako „jednoho z žáků Aharona Kohena“. Třetím doloženým náhrobkem s motivem lodí je jednoduchá a působivá stéla Ignáce Hostovského na hřbitově v Jičíně (1922), která kromě jména a letopočtů neobsahuje žádný nápis.

K výkladu motivu lodí na náhrobku bylo vysloveno několik hypotéz. Stejně jako kotva může také loď vyznačovat obchodní činnost zesnulého. Další interpretace je založená na biblickém textu (Př 30,19), který zmiňuje cestu lodí uprostřed moře jako jednu ze skrytých věcí. Motiv lodí na náhrobku by poeticky vyznačoval představu o odchodu z tohoto světa jako o cestě po moři.

Porovnání stejného slova v různých kontextech nebo obdobných slov na různých místech *Tanachu* je obvyklá metoda studia judaismu a na této metodě je postavena také další hypotéza. Hebrejské slovo *anija* znamená zármutek (Pl 2,5, Iz 29,2), přičemž písemná podoba tohoto slova je identická se slovem *onija*, které znamená loď (Př 30,19). Užití motivu lodí ve smyslu zármutku dokazuje náhrobek v Slonimu v dnešním Bělorusku (1892), který zobrazuje loď se zlomeným stěžněm a v nápisu loď komentuje výrazem zármutek – *anija*.

Zobrazení nářku v podobě potápějících se lodí je rozpoznatelné na reliéfu mauzolea

Obr. 10: Luče, okres Chrudim, židovský hřbitov, náhrobek Eliezera Singera, 1856

Bera Sonnenberga ve Varšavě (1822). Výjev zobrazuje větu žalmu 137,1: „U řek babyloňských, tam jsme sedávali s pláčem ve vzpomínkách na Sijón.“

Interpretace náhrobků s vyobrazením lodí na našem území však není zcela jednoznačná. Můžeme usuzovat, že motiv lodí

Obr. 11: Jičín, okres Jičín, židovský hřbitov, náhrobek Leopolda Goldbergera, 1866, detail

symbolizuje buď obchodní činnost, nebo pomocí shodné grafické podoby slov *onija* a *anija* vyjadřuje zármutek.

Střely, zbroj a meče

Střela šípem protínajícím kruhový terč znamená ukončený život. V obdobném provedení se nachází na několika náhrobcích z 60. let 19. století na jihomoravských hřbitovech (Strážnice, Bzenec, Podivín, Dambořice). Nápis na dvou náhrobcích jsou zachovány natolik, že je možné přečíst věk zemřelých. (Podivín: Frumet Rosenberger, 1866, 21 let; Strážnice: Ciperl Schlesinger, 1866, 24 let.) Jiná varianta střely směřující oběma směry je umístěna na náhrobku halického uprchlíka z počátku 20. století v Pohořelicích (Michael Szahak, 1914). Mečem prořáté srdce na náročně zpracovaném náhrobku v Kojetíně vyjadřuje bolest pozůstalých nad ztrátou předčasně zesnulého dítěte (Mirjam, dcera Ajzika Lejba Pollaka, 1870).

Na židovských hřbitovech je pohřben značný počet zemřelých v důsledku protizidovských pogromů nebo násilnou smrtí pro svoji víru – „*kedošim*“. *Ha-kadoš* – mučedník bývá v tom případě zmíněn v hebrejském náhrobním nápisu. Ojedinele upozorňuje kolemjdoucí i dodatečný nápis v němčině „Märtyter der Gemeinde“, jako je tomu na náhrobku Eljakuma, syna Jicchaka Schalla (Mikulov, 1718). Výtvarné znamení se však pro náhrobky mučedníků nepoužívalo.

Židovští vojáci, kteří se zúčastnili válečného tažení a zemřeli na následky zranění, byli většinou pochováni na nejbližším židovském hřbitově. Je podivuhodné, že i v dobách válek bylo toto pravidlo dodržováno. Zejména ve východních Čechách nacházíme náhrobky jako pozůstatky válek, nejčastěji bitvy u Hradce Králové z roku 1866. Náhrobky jsou označeny reliéfy

zbraní a zbrojí, které mají charakterizovat způsob úmrtí padlých. V Jičíně jsou pohřbeni Eduard Grimm z Doudleb a Leopold Goldberger z Bratislavy (1866), **obr. 11**, ve Velké Bukovině Avraham Lewy z rumunského Temešváru (1866). Identifikace náhrobku Leopolda Goldbergera je pouze hypotetická na základě písemných pramenů, neboť náhrobní nápis se na náhrobku nedochoval. Na starém hřbitově v Hořicích se z této doby nachází náhrobek s obdobnou výzdobou, upomínající na pohřbené vojáky z napoleonských válek z let 1813–1814.

Novodobý náhrobek na židovském hřbitově v Rakovníku nese kolorovanou fotografii zemřelého vojáka z první světové války Viléma Strausse, důstojníka vozatajské divize, který zemřel v Olomouci na následky zranění z ruské fronty a k pohřbu byl převezen do rodného Rakovníka (1914), **obr. 12**.

Obr. 12: Rakovník, okres Rakovník, náhrobek Viléma Strausse, 1914

Tragickou skutečností první světové války byli i halický uprchlíci prchající před postupující frontou. Jejich náhrobky byly na židovských hřbitovech umístěny většinou odděleně. Stély bývají bez výzdoby, jen ojedinele jsou opatřeny jednoduchým stylizovaným výtvarným motivem (Pohořelice) nebo medailonem s fotografií (Kladno).

► Text a foto Iva Steinová

První zmínka o zacházení s démony v židovství je celkem stará, možná nejstarší ze všech zmínek v Tóře. Najdeme ji v knize Deuteronomium 18,10-11. Tóra zde vyjmenovává magické činnosti, které jsou zakázány a jsou považovány za modloslužebnictví. Jak ale uvidíme, nijak to nikomu nebránilo, aby se i přesto doptával duchů, navštěvoval věštky, provozoval magické zaklínání anebo se snažil naroubovat řecký polytheismus na židovství, jako to udělal anonymní autor knihy Sefer ha-Razim (Kniha tajemství).

Démoni v židovství

1. část

V následujícím textu budeme hodně používat slovo „magie“, které nemusí být vždy chápáno správně. Zromantizované představy, které nám vnucují moderní i archivní filmy, knihy, esoterici, hermetici a básníci, by nás mohly snadno svést na scesti a uvrhnout do jámy po vyvrácené babylonské věži. Takže: co to vlastně magie je?

Lexikon magie Milana Nakonečného uvádí, že termín „magie“ je „patrně odvozen z perského slova, které znamená moc nebo velikost. Podobně v latině magnus znamená velký, v řečtině megas – mocný, v sanskrtu mahas znamená moc“.

Nástroje jsou mnohé, ale vesměs kopírují náboženské rituály tradice, v níž se rozvíjejí. V tomto směru je magie jakýmsi kukaččím mládětem, které sice nepatří do tradice, ale je tradicí vyživováno, protože se narodilo v jejím hnízdě. Je zde už jedno, jestli sáhne pro příklady do středověkých magických grimoárů, abychom dokázali, že tamní postupy, zaklínadla a předpisy jsou špatně zapsanou, zkomolenou latinou smíchanou s pseudohebrejskými slovy, že postupy jsou nápodobou katolického rituálu a zachovávají strukturu katolické mše (pokud se bavíme vyloženě o Evropě; v Rusku je magické myšlení poměrně odlišné a víc svázané s tradičními bylinami – podobně i v jiných zemích se značně odlišnou kulturní tradicí) a jejich obětiny byly převážně buď:

- a) dehonestací katolických obětín v podobě oplatky s vínem (hostie v podpatku, apod.),
- b) jejich nápodobou, ovšem zpravidla krvavou.

V těchto grimoárech se ale objevují i jiné a zajímavé prvky, které by stály za samostatný rozbor. Především je to posedlost vyvoláváním ďábla. Fascinace touto pro křesťany temnou postavou nabývá obskurních a doslova absurdních rozměrů v neblaze proslulém Grimoáru papeže Honorie III. (nena-

psal ho on, ale byl mu přisouzen), kde se s desadeovskou rozkoší popisují krvavé rituály, které je třeba udělat, aby se zjevil Satan. Doporučuje se morální zhýralost a pěstování takových neřestí, které jsou v přímém proti-

Baalův kult byl tím, s čím se museli Židé vypořádávat nejvíce – zde zobrazení Baala na stěle ze syrského Ras Šamra

kladu s ctnostmi doporučovanými církví. Zajímavé je, že Grimoár papeže Honorie III. byl zjevně napsán pro kněze. Podrobnější popis křesťanské, respektive katolické magie ale podává Papežská magie s podtitulem

Okultní praktiky v katolické církvi od autora, který se nazývá prostě Simon.

Jak to souvisí se židovskou magií?

Zdá se, že nijak. Tento úvod byl ale nezbytný, ačkoliv je stále značně stručný. Chtěl jsem ukázat, jak zhruba byla vnímána magie ve středověku mezi křesťany. V té době Židé prakticky nepíšou magické knihy. Místo toho se věnují mysticismu a tvoří knihy jako Sefer ha-Bahir a Sefer ha-Zohar. Zatímco tedy katolická magie zažívá boom, židovská magie ustoupila a prakticky zmizela. Ještě v období prvních rabínů však byla židovská magie poměrně dost živá. Dá se říci, že byla prokazatelně živoucí součástí judaismu až do uzavření redakce babylonského Talmudu (cca 800 o. l.) a možná ještě nějakou dobu poté, soudě ze zkazek v midraších. Ačkoliv je magie grimoárů a magie Židů značně odlišná, mají cosi společného. Jednak je to napodobování bohoslužebných postupů, jednak jakési sahání mimo náboženský rámec k dosahování náboženských cílů.

Židovská magie si neklade za cíl vyvolávat démony ve smyslu popsané křesťanské magie nebo ovládat Satana (který ani není považován za negativní postavu). Obvyklé cíle židovských čarodějů, můžeme-li je tak nazvat, byly:

- a) divinace, tedy předpovídání budoucího, zjišťování minulého, a podobně,
- b) dosahování transcendentního, přiblížení se Bohu,
- c) přinucení nějakého anděla konat podle naší vůle (například nechat žít šestinedělku, přinést poklad a podobně) – k tomu sloužily amulety,
- d) odhalení nějakého tajemství (nejčastěji se to vztahovalo na studium Tóry).

Je to tak jednoduché?

Rozhodně se však nedá říci, že by celá problematika byla takto jednoduchá. Do hry ►

► samozřejmě vstupují nejrůznější názorové směry, sekty, odpadlíci, okolní vlivy a další a další jevy, které v našem zjednodušení nemůžeme zcela zahrnout. Je ale třeba mít na paměti, že židovská magie v počátcích druhého chrámu se bude lišit od magie v době helenizace Židů, a ta se zase bude odlišovat od magických konceptů po zničení druhého chrámu.

Kořeny této spletitosti leží v židovských dějinách. Běžně si představujeme, že v době, kdy Židé přicházeli do země, kterou nám podle tradice dal Hospodin, hnali před sebou původní obyvatelstvo. Tak by aspoň zněla pouze náboženská interpretace knihy Jozue. Prakticky vzato ale nelze uvažovat o násilném osídlení Erec Jisrael, natož o nějakém vyhnání Kenánců. Ačkoliv kniha Jozue popisuje pád Jericha, poslední archeologické objevy hovoří spíše o tom, že Židé dobyli Jericho, když už bylo prázdné, vylištěné, padlé. Tedy: vešli do ruin. Stejně kriticky je třeba nahlížet na vyhnání Kenánců. Podle všeho totiž došlo k postupnému osídlování země. To s sebou samozřejmě neslo i částečnou asimilaci s původním obyvatelstvem. A asimilace zase znamená přijímání kultů. Textová kritika hovoří, zjednodušeně řečeno, o vrstvách Bible, které jsou odrazem různých náboženských úvah různých dob umně spojených nějakým redaktorem. Kult raných Židů byl pastevecký. Toulali se sem a tam a pásli ovce, kozy a jinou zvířenu. Kenánci naproti tomu vedli život veskrze agrární a jejich kult tomu odpovídal. Když došlo k usídlení Židů v Kenánu, celkem pochopitelně vstřebali náboženskou tradici svých sousedů. Ne třeba přímo, ale rozhodně ji nějakým způsobem reflektovali. V současné židovské liturgii jsou patrné pozůstatky zemědělského života (například prosby za dešť) i pastevectví (Pesach a podobně).

Při postupném osídlování země ale pochopitelně docházelo ke střetu s místními obyvateli. Tyto střety byly jednak vojenské povahy, jednak povahy kulturní. Nás pochopitelně zajímají druhé střety, protože znamenají kulturní reflexi a přijetí, nebo odmítnutí (nikdy takto vyhraněně) nějakého zvyku. V tomto případě se jedná o pozdější odmítnutí modloslužebnictví.

Co je modloslužebnictví?

Modloslužba je v židovském myšlení chápána jako klanění se dlu lidských rukou, klanění se jiným bohům než Hospodinovi, uctívání věcí, které nemají trvalý charakter. Jednoduše řečeno: cokoliv může být zničeno, zanikne, nemá se uctívat, protože je to přechodné. V současnosti by třeba za modloslužbu mohlo být považováno uctívání úspěchu, celebrit, peněz, majetku aj., protože tyto jsou přechodné, nepřejdou s námi do života po smrti.

Baalův kult byl tím, s čím se museli Židé vypořádávat nejvíce, a na něm lze vidět, jak

mnoho se brojí proti modlům na úrovni autorit, ale jak málo je toto brojení akceptováno. A není to jen Baal. Panteon syrský, řecký, římský, křesťanský... to vše významně ovlivňovalo vývoj židovského myšlení a náboženství.

Kde je ta magie?

Židovská magie úzce souvisí se židovským mysticismem. Rabíni byli od svého vzniku skálopevně přesvědčeni, že existují andělé a že tyto andělé jsou poslové Hospodina a jsou schopni, při správné formulaci žádosti nebo správném donucování, plnit přání. Důrazně ale zakazovali modlení se k andělům, protože tyto jsou stvoření a nejsou Hospodinem. Klanět se jim je tedy modloslužebným aktem.

Titulní strana knihy Zohar vydané v Mantově v 16. století

Přesto se ale v mnoha židovských domácnostech na šabat zpívá píseň: „Šalom alejchem, malachej ha-šalom...“, která se de facto neobrací k Hospodinovi, ale k andělům!

V době druhého chrámu byla situace o to komplikovanější, že nemůžeme hovořit o jediném, celistvém judaismu (to ostatně ani v současnosti). Existovalo několik směrů, které se odlišovaly celkovou koncepcí spirituality. Nechme ale stranou oficiální školy.

Nejstarší magické spisy

Zásadním objevem poloviny dvacátého století byl nález svitků od Mrtvého moře. Tento objev se stal v Kumránu a podle něho je i pojmenován. Do kumránských jeskyní se kdysi stáhli Esejci, aby zde počkali na konec světa, který měl přijít záhy. Pro ně přišel cca v roce 70 o. l., kdy je během Vespasianovy vlády vyvraždili Římané. Ti též vyvrátili Chrám a rozprášili Židy do celého světa,

čímž prakticky umožnili vznik současného, to jest rabínského judaismu.

Kumrán byl poměrně zvláštním místem, kde se udržovaly tradice, psaly exegeze k Tóře, přepisovala Tóra a psaly další svitky. Nás v tomto směru zajímají svitky 4Q186 (což je svitek zabývající se astrologií); 4QMess (fragment pravděpodobně knihy Noemovy, zabývá se merkavou); 4Q318 (svitek zabývající se předvídaním budoucího pomoci čtení znamení); 4Q511-12 (Písně moudrých – texty, zařikávání proti démonům); 4Q560 (spisek zabývající se babylonským zíráním do misky – na způsob křišťálové koule – a čtením budoucnosti z ní).

Mimo Kumrán vznikl anonymní spisek Sefer ha-razim, který se zabývá postupy, jak se lze dostat do sedmi nebeských paláců (podle kabaly existuje sedm různých nebes). Tento spisek byl zavržen jako krajně heretický, protože nabádal k modlení se k andělům a do židovské tradice se pokoušel asimilovat řecký panteon. Patrně jej napsal nějaký helenizovaný Žid.

Nesmíme pochopitelně opominout ani knihu Sefer Raziel ha-malach – Knihu tajemství anděla Raziela, která je soupisem amuletů, zařikávání a vykuřování, jež mají zajistit ochranu, bohatství, dlouhý život a jiné.

Pokud Žid minulých věků napsal spis, kterému chtěl dát váhu, tradice mu velela, aby ho podepsal jménem nějakého váženého učence nebo jiné autority. Magické spisy jsou toho důkazem. Sefer ha-razim je kniha připisovaná Noemovi, Sefer Raziel ha-malach je připisována samotnému Adamovi. Sefer jecira Abrahamovi, Sefer ha-zohar Šimonu bar Jochaj... Pokračovat bychom mohli se všemi spisy. Skuteční autoři ale většinou zůstávají neznámí.

Astrologické spisy

Z nálezů v Kumránu se nám dochovalo několik zlomků astrologických textů Esejců. Z nich je patrné, že tato uzavřená komunita Synů světla navazovala na astrologii Babylónu, ale nechávala se také ovlivňovat řeckým výkladem vztahu planet a lidí.

Fragment 4Q318 uvádí, že tělesné znaky souvisejí se znamením zvěrokruhu. V horoskopech Esejci odhadovali především poměr světla a tmy v člověku. Tento poměr se určoval podle nohou, prstů a očí. Pokud se, například, člověk narodil v Býku, měl podle Esejců mít dlouhá stehna, útlé prsty u nohou, pokorné chování a dobrý duch by převažoval nad zlým v poměru šesti ku třem (...šest částí ducha má v Domě světla a tři v Jámě Temnoty...).

Přístup Esejců k astrologii a magii můžeme svým způsobem považovat za výpověď o tom, jak pravděpodobně i zbytek židovstva přistupoval k těmto naukám, alespoň co se týče období 2. st. př. o. l. – 1. st. o. l.

- dokončení příště -

► Karel Goldmann

Mišne Tóra:

Hilchot jesodej ha-Tóra

Předmluva

Rabi Moše ben Maimon – רמב"ם – Maimonides – duchovní vůdce, filozof a lékař

Maimonidovu velikost vyjadřuje rčení jeho současníků: „ממשה עד משה לא קם כמשה – Od (biblického) Mojžíše k Mojžíšovi (Maimonidovi) nepovstal nikdo takový jako Mojžíš.“ Tato slova nám říkají, že Maimonidovu učenost a velikost lze srovnat s učeností a velikostí Mojžíšovou.

Rambam se narodil v předvečer svátku Pesach roku 4895, tedy 6. dubna 1135 v andaluzském městě Cordobě do rodiny rabínského soudce (dajana) Maimona. Rodina tradičně odvozovala svůj původ od redaktora Mišny, rabi Jehudy ha-Nasiho (2. – 3. století). Roku 1148 severoafrický Almohadé, kteří přišli na pomoc Maurům zastavit postup křesťanských vojsk na jih poloostrova, obsadili Cordóbu. Fanatičtí Almohadé dali nemuslimským obyvatelům města dvě možnosti: buď přijmout islám, nebo odejít. Maimonidova rodina proto odešla a dvanáct let putovala mezi andaluzskými městy. Roku 1160 se přeplavila na severoafrický břeh a usadila se v marockém Fezu. Město Fez bylo známo svou vzdělanou židovskou obcí, což byl vliv tamní talmudické školy – ješivy, v jejímž čele stál v 11. století rabín Jicchak al-Fasi (ר"י).

I zde však vládli fanatičtí muslimští Almohadé a Maimonidova rodina musela velmi pečlivě skrývat své židovství. (Asi odtud pramení u některých historiků nesprávný názor, že rodina formálně přijala islám.) Maimonidova rodina pak roku 1165 odplula do Palestiny, do Akka. Tam prožil Rambam několik prvních měsíců. Vykonal pouť do Jeruzaléma a do Hebronu, kde navštívil jeskyni Machpela s hrobkami našich praroců. Křížácká Palestina však nebyla zemí, kde by Rambam našel klidné zázemí ke své obrovské intelektuální práci, kterou již započal. Proto po smrti hlavy rodiny, dajana Maimona, opustil Maimonides Svatou zemi a natrvalo se usadil v egyptském Fustátu (Stará Káhira). Zde se stal rabínem židovské obce a představeným ješivy. Díky úspěšným obchodům svého staršího bratra Davida, který financoval celou Mošeho rodinu, se mohl nyní Rambam plně oddat své duchovní a vědecké činnosti. Bohužel, zanedlouho David, obchodník s drahokamy, zahynul při lodním neštěstí v Indickém oceánu a spolu s lodí kleslo ke dnu i všechno jeho zboží. Tak byl Moše nucen si začít vydělávat na živobytí jako lékař. Díky svým teoretickým i praktickým znalostem medicíny se jeho věhlas rychle rozšířil nejen po celém

Fustátu a dalších egyptských městech, ale došel k uším samotného sultána Saladina, který ho zakrátko jmenoval svým osobním lékařem. Kromě toho ho sultán jmenoval *nagidem* – představeným všech egyptských Židů. Připomeňme, že Saladin byl ten, který roku 1187 osvobodil Jeruzalém od křížáků. Po jeho smrti (roku 1193) se Maimonides stal osobním lékařem i jeho nástupce, al-Azize I. (1193–1198).

Pravdou je, že díky své lékařské profesi byl Rambam zbaven existenčních problémů, ale jak vypadal jeho pracovní den, přibližují slova dopisu, který poslal svému příteli a překladateli svých děl do hebrejštiny Šmuelu ben Jehuda ibn Tibbonovi. Uvádí v něm, že od rána je u Saladinova dvora. Pokud onemocní sultán nebo jedna z jeho žen či některé z dětí, zůstává tam skoro celý den. Pokud je vše v pořádku, může se vrátit domů teprve po poledni. Když přijede a sestoupí s osla, před domem na jeho pomoc již čeká velké množství muslimů a Židů. Umyje se, něco málo pojí a pak začne přijímat pacienty. Jedni odcházejí a druzí přicházejí, a tak je tomu až do večera. Poté, co poslední pacient odejde, pociťuje Rambam těžkou únavu, ale přesto ještě nachází v sobě sílu zabývat se Tórou, někdy až do dvou hodin v noci. Jak dále uvádí, jen o šabatech může klidně hovořit se členy obce.

Nyní se ve stručnosti podíváme na obrovské dílo, které nám Rambam zanechal a v němž, zvláště v oblasti medicíny, předběhl svou dobu o mnoho staletí.

Ještě během putování po andaluzských městech (asi 1157) začal psát v arabskožidovském dialektu své první své větší dílo – *Komentář k Mišně*, který v klasických vydáních Talmudu bývá v hebrejském překladu vytištěn jako samostatná příloha ke každému jeho svazku. V této době napsal také *Komentář k Talmudu*, který se však do našich dnů nedochoval. Rambam si přál, aby se co největší počet lidí mohl seznámit s halachickými ustanoveními týkajícími se každodenního života. Nathan Alberton ve své knize *Medicine and Medical Ethics in the Works of Rambam* (Jeruzalém 1997) cituje z Rambamovy předmluvy ke *Komentáři k Mišně*, v níž autor vysvětluje, co ho vedlo k jeho napsání: „Zeptáte-li se i velkého učence, může-li do hloubky pohovořit o smyslu nějaké halachy v Mišně, bude pro něj velmi obtížné fundovaně odpovědět, neboť pokud by tak chtěl učinit, musel by znát celý Talmud zpaměti. Poněvadž je to nemožné, bude bloudit v talmudickém labyrintu a hledat danou halachu, nehledě na to, že objasnění smyslu některých z nich zaujímá čtyři pět stran...“ Zvláštnímu zájmu se těší třetí kapitola *Komentáře k Mišně*, která je jakýmsi samostatným psychologickým a psychologickou hygienou zabývajícím se traktátem. Dílo se nazývá *Osm kapitol* (český překlad s vědeckými poznámkami dr. Bedřich Nosek, Praha 2001). V *Komentáři k Mišně* nalezneme známých „שלש עשרה עיקרי האמונה – třináct článků víry“, jež ve formě „Ani maamin“ bývají součástí většiny sidurů.

Další prací je *Sefer ha-micvot* (Kniha příkázání), která byla napsána původně arabsky jako *Kitab al-faraid*. Rambam nejdříve seznamuje čtenáře se čtrnácti zásadami, kterými se řídil, když sestavoval soupis všech příkázání obsažených v Tóře. Poté vysvětluje smysl každé z 248 pozitivních micvot a 365 micvot negativních – zákazů. Ačkoli svým charakterem je *Sefer ha-micvot* samostatnou knihou, autor jí pojal jako úvod ke svému

► fenomenálnímu dílu, na kterém pracoval plných deset let, a tím je *Mišne Tora*.

Mišne Tora (Opakování Tóry) nebo též **Jad hazaká** (Silná ruka). Gematrie slova **י** – **jad** – je 14, proto je též dílo rozděleno do čtrnácti knih. Tato encyklopedická práce obsahuje systematicky utříděná halachická ustanovení Mišny a Gemary, společně s komentáři gaonů a dalších učenců, až do Maimonidovy doby, včetně jeho vlastních úsudků a závěrů. *Mišne Tora* dodnes slouží jako významný pramen pro studium židovských zákonů – halachy.

Rambamovou nejnámější filozofickou prací je **More nevuchim** (Průvodce zbloudilých). Toto dílo, které dokončil roku 1190, napsal Maimonides původně v arabštině pod názvem *Dalalat al-Hairin*. Je určeno především těm, kteří studovali řeckou filozofii (tehdy dostupnou v arabských překladech), a v důsledku tohoto studia u nich vznikly pochybnosti o pravdivosti učení Tóry. Těmto pochybovačům – zbloudilým – předkládá Rambam logickou cestou a na filozofickém základě objasnění zásad a myšlenek judais-

mu. V díle se snažil skloubit racionalistickou Aristotelovu filozofii se židovskou náboženskou tradicí vycházející z Mojžíšova učení z Tóry. Rambam dokazoval, že filozofie a náboženství nemusí stát proti sobě, ale mohou se harmonicky doplňovat.

Bez povšimnutí nemohou zůstat ani další Maimonidovy práce, například **Igeret Tejman** (Jemenský dopis) s původním arabským názvem *Ar-Risala al-Jamanija*, který Rambam napsal asi roku 1172. Spis je určen jemenským Židům, kteří byli již několik let pronásledováni místním imámem Abd an-Nabí ibn Mahdí, jenž vydal nařízení (1165) o násilné islamizaci jemenských Židů. Tehdy mnozí z nich uvěřili ve falešného mesiáše, který se mezi nimi objevil, což s sebou přinášelo další nebezpečí pro celou pospolitost. Maimonides obviňuje islám z náboženské nesnášenlivosti a jemenské Židy nabádá, aby nevěřili pseudomesianistickým ideám. Maimonidův dopis se veřejně četl ve všech jemenských obcích. Dopis měl též velmi kladný vliv na pozdější duchovní život jemenského židovstva.

Nakonec se zmiňme ještě o **Maamar tchijat ha-metim** (Traktát o vzkříšení mrtvých), který Rambam napsal roku 1191 a byl prvním pokračováním díla *Mišne Tora*. Dílo je Maimonidovou odpovědí všem kritikům, kteří ho obviňovali, že popírá jeden ze základů židovské víry – fyzické zmrtvýchvstání zemřelých. Maimonidovi protivníci založili své obvinění na skutečnosti, že Rambam v *Mišne Tora* klade větší důraz na nesmrtnost lidské duše než na tělesné zmrtvýchvstání. Rambam taková obvinění odmítl a důkazem toho je jím zformulovaný poslední z třinácti článků víry.

Rabi Moše ben Maimon zemřel 20. květnu 1204 (20. prosince 1204) ve věku nedožitých sedmdesát let. Oplakávali ho nejen Židé, ale i muslimové. Ve Fustátu byl vyhlášen třídenní smutek a také jeruzalémská obec vyhlásila smutek. Na poslední cestě doprovázely Rambama velké davы lidu. Po několika letech, jak si přál ve své závěti, byly jeho ostatky přeneseny do Tiberias, města, které často navštěvoval jeho předek rabi Jehuda ha-Nasi.

► **Rabín Daniel Mayer**

Úvod překladatele

Vážení čtenáři, ve spolupráci s Bejt Simcha vám budeme na pokračování přinášet překlad jednoho z nejvlivnějších filozofů a duchovních naší historie – Mošeho ben Maimona. Náš překlad vychází z jemenského manuškriptu uveřejněného na stránkách Mechon Mamre (Institut Mamre). **Mišne Tora** přitom představuje první a zatím jedinou úplnou kodifikaci židovského práva včetně vši rabínské legislativy, která se v průběhu doby vytvořila. Ačkoliv se *Šulchan Aruch* dá považovat za krok podobným směrem, je to stále jen příručka pro soudce, nikoliv nástroj, s jehož pomocí je každý schopen proniknout do základů halachy. Verze **Mišne Tora**, z níž vycházíme, je pravděpodobně nejpřesnějším vydáním, které je v současnosti k dispozici.

V našem překladu je k vidění několik zvláštních jevů. Písmena v závorkách našeho překladu jsou alternativním číslováním oddílů, které používá Maimonidův překladatel do angličtiny Immanuel O'Levy. Uvádíme je proto, že jsou také součástí naší předlohy. Náš překlad ale není akademický, respektive se snažíme,

aby byl co nejméně akademický a co nejvíce literární. Jde nám o zachování podobné čistoty a čtivosti, jakou má i originál. Proto jsme upustili od odlišování vnořených slov. Není to pochopitelně ideální způsob práce (jestli tedy vůbec existuje něco jako ideální forma překladu), protože někde pouští od doslovnosti a vrhá se na pole literárního přetavení původního obratu.

Hilchot jesodej ha-Tóra je první v sérii knih **Mišne Tóra**. Rambam ji zařadil do knihy *Sefer ha-mada*. Jak sám Maimonides říká v úvodu k této knize: *Do této knihy jsem vložil všechna přikázání, která jsou základními principy náboženství Mojžíše, našeho učitele, které každý má vědět a znát. Jsou to přikázání jako vědět, že Svatý, budiž požehnan, je jeden a že je zakázána modloslužba. Tuto knihu jsem nazval Sefer ha-mada. Kniha vědění.*

Hilchot jesodej ha-Tóra představuje základ všeho vědění o Tóře. V překladu název **Hilchot jesodej ha-Tóra** znamená **Základní principy Tóry**. Rambam ji uvádí těmito slovy: *Celkem je v této knize obsaženo deset micvot. Šest pozitivních přikázání a čtyři přikázání negativní. Toto jsou ony: 1) vědět, že B-h existuje, 2) neuvažo-*

vat, zda je jiný bůh mimo Hospodina, 3) vědět, že je jeden, 4) milovat Ho, 5) bát se Ho, 6) světit Jeho jméno, 7) nezesvětít jeho jméno, 8) neničit věci, které mají na sobě Jeho jméno, 9) naslouchat, co v Jeho jménu říká nějaký prorok, 10) nepokoušet Ho. Všechna tato přikázání probíráme v následujících kapitolách.

Tato kniha má celkem deset kapitol. Plán je takový, že v rámci našeho seriálu každý měsíc vyjde jedna kapitola. Uvažovali jsme, má-li smysl dělat komentáře, protože text je celkem jasný. Ovšem jelikož se čas od času narazí na nějaký terminus technicus, který ne každý musí znát, rozhodli jsme se, že poznámkový aparát použijeme – minimálně a jen v nejnútnejších případech.

Text **Hilchot jesodej ha-Tóra** do českého jazyka v rámci **Talmidim, o. s.**, přeložil **Karel Goldmann**. Překlad neprošel překladatelskou korekturou dalších překladatelů občanského sdružení Talmidim, proto všechny případné chyby či nedostatky jdou jen a pouze na překladatelův vrub. Výtky nebo pochvaly mu můžete zaslat na e-mail uveřejněný na stránkách <http://www.talmidim.cz>.

Rambamova předmluva k Mišne Tóra

(1) Všechna přikázání, která Mojžíš obdržel na Sinaji, byla dána v celistvosti, jak je řečeno: „A dám ti desky kamenné a Tóru a příkaz.“ (Ex 24, 12) „Tóra“, to je psaná Tóra a „příkaz“, to je výklad. Bylo nám přikázáno dodržovat Tóru podle příkazu. Tento příkaz nazýváme ústní Tórou.

(2) Celou Tóru Mojžíš, náš učitel, před svou smrtí vlastní rukou sepsal a dal každému kmeni svitek a jeden svitek vložil do *áronu* jako svědka, jak je řečeno: „Vezměte svitek Tóry této a vložte ho ze strany do schrány úmluvy s Hospodinem, vašim Bohem, aby tam byl svědkem proti vám.“

(3) Ale příkaz, který byl vysvětlením Tóry, nebyl zapsán, ale byl předán starším, Jehošui a zbytku celého Izraele, jak je psáno: „Celé toto slovo, které vám přikazují, budeme střežit a činit.“ (Dt 12, 32) A proto je nazýváno ústním zákonem.

(4) A protože ústní zákon nebyl zapsán, Mojžíš, náš učitel, učil *tomuto zákonu* všechny členy soudního dvora až po sedm starších. Eleazar, Pinchas a Jehošua – ti všichni přijali *ústní zákon* od Mojžíše. A Jehošui náš učitel Mojžíš předal ústní zákon a přikázal mu ho udržovat. Proto Jehošua po všechny dny svého života učil *ústní zákon* ústně.

(5) Mnoho starších přijalo *ústní zákon* od Jehošuy, ale Eli přijal *ústní zákon* od Pinchase a Samuel od Eliho a jeho soudního dvora. David *ústní zákon* přijal od Samuela a jeho soudního dvora. Achia Šilónský (viz 1Kr 11, 29) byl mezi těmi, co vyšli z Egypta, a byl Lévitou, slyšel *ústní zákon* od Mojžíše, ale za Mojžíšova života byl dítětem, takže přijal *ústní zákon* od Davida a jeho soudního dvora. (6) Eliáš přijal *ústní zákon* od Achii Šilónského a jeho soudního dvora. Eliša přijal *ústní zákon* od Eliáše a jeho soudního dvora. Kněz Jehojada přijal *ústní zákon* od Eliši a jeho soudního dvora a Zacharjáš přijal *úst-* ►

► *ni zákon* od Jehojadi a jeho soudního dvora. Hošea přijal *ústní zákon* od Zacharjáše a jeho soudního dvora, Ámos od Hošey a jeho soudního dvora, Ješaja od Ámose a jeho soudního dvora, Micheáš od Ješaji a jeho soudního dvora a Joel od Micheáše a jeho soudního dvora. Nachum přijal *ústní zákon* od Joela a jeho soudního dvora a Habakuk od Nachuma a jeho soudního dvora. Cefanja přijal *ústní zákon* od Habakuka a jeho soudního dvora a Jeremjáš od Cefanji a jeho soudního dvora. Baruch ben Neria přijal *ústní zákon* od Jeremjáše a jeho soudního dvora a Ezra a jeho soudní dvůr přijali *ústní zákon* od Barucha a jeho soudního dvora.

(7) Ezrův soudní dvůr je nazýván mužové velkého shromáždění. Mezi ně patřili: Chagaj, Zacharjáš, Malachi, Daniel, Chananja, Mišael a Azarja, Nechemja ben Chachalja, Mordochaj a Zerubábel a mnoho dalších moudrých patřilo mezi ně. Dohromady jich bylo sto a dvacet starších. Poslední z nich, který byl mezi těchto sto dvacet započítán, byl Šimon Spravedlivý. Ten přijal *ústní zákon* od nich všech a byl po Ezrovi velebnějším.

(8) Antignos ze Socho a jeho soudní dvůr přijali *ústní zákon* od Šimona Spravedlivého a jeho soudního dvora. Josef ben Joezer z Ceredy a Josef ben Jochanan z Jeruzaléma a jejich soudní dvory přijali *ústní zákon* od Antigna a jeho soudního dvora. Jehošua ben Perachja a Nitaj Arbelitský a jejich soudní dvory přijali *ústní zákon* od Josefa a Josefa a jejich soudních dvorů. Jehuda ben Tabaj a Šimeon ben Šatach a jejich soudní dvory přijali *ústní zákon* od Jehošuy a Nitaje a jejich soudních dvorů. Šemaja a Avtaljon, spravedliví konvertité, a jejich soudní dvory přijali *ústní zákon* od Jehudy a Šimeona a jejich soudních dvorů. Hilel a Šamaj a jejich soudní dvory přijali *ústní zákon* od Šemaji a Avtaljona a jejich soudních dvorů. Raban Jochanan ben Zakaj a raban Šimeon, synové Hilela, přijali *ústní zákon* od Hilela a jeho soudního dvora.

(9) Raban Jochanan ben Zakaj měl pět žáků, kteří se stali předními z učenců, kteří od něj přijali *ústní zákon*. Toto jsou oni: rabi Eliezer Veliký, rabi Jehošua, rabi Josi – kněz, rabi Šimeon ben Netanel, rabi Elazar ben Arach. Rabi Akiva ben Josef přijal *ústní zákon* od rabiho Eliezera Velikého, jehož otec byl spravedlivý konvertita. Rabi Jišmael a rabi Meir, syn spravedlivého konvertity, přijali *ústní zákon* od rabi Akivy. Rabi Meir však se svými spolužáky přijal *ústní zákon* také od rabi Jišmaela.

(10) Spolužáci rabiho Meira jsou: rabi Jehuda, rabi Josej, rabi Šimeon, rabi Nechemja, rabi Elazar ben Šamua, rabi Jochanan – výrobce sandálů, Šimeon ben Azaj, rabi Chanina ben Teradjon. A pak spolužáci rabiho Akivy přijali *ústní zákon* od Eliezera Velikého. Spolužáci rabiho Akivy jsou: rabi Tarfon, učitel rabiho Josiho Galilejského, rabi Šimeon ben Elazar a rabi Jochanan ben Nuri.

(11) Raban Gamliel Starší přijal *ústní zákon* od svého otce rabana Šimeona, který byl synem Hilela; jeho syn raban Šimeon přijal *ústní zákon* od něj a jeho syn raban Gamli-

el přijal od něj *ústní zákon* a jeho syn raban Šimeon přijal *ústní zákon* od něj. Syn rabana Šimeona rabi Jehuda, kterého nazýváme „naš svatý učitel“, přijal *ústní zákon* od svého otce a od rabi Elazara ben Šamuy a jeho spolužáka rabi Šimeona.

(12) Naš svatý učitel sestavil Mišnu. Od smrti Mojžíše do *doby* našeho svatého učitele nikdo nese-psal sbírku *veřejného* vyučování rabínů *ústnímu* zákonu. Bylo to tak, že v každém pokolení si předseda soudu nebo prorok toho pokolení napsal pro sebe k upamatování poznámku toho, co slyšel od svých učitelů, ale na veřejnosti vyučoval z paměti.

(13) Pak si každý psal podle svých schopností poznámky vysvětlující Tóru a její nařízení, které slyšel, stejně jako nové věci, které

Maimonidův rukopis

se objevily v daném pokolení a které nebyly předány ústní tradicí, ale byly odvozeny použitím třinácti pravidel výkladu Tóry a byly odsouhlaseny velkým *rabínským* soudem. Tak tomu bylo až do doby našeho svatého učitele.

(14) Shromáždil všechno tradované a všechny výnosy a vysvětlení a interpretace, které byly vyučovány od *dob* Mojžíše, našeho učitele, nebo byly vyučovány *nějakým* soudním dvorem každého pokolení s celou Tórou. Z nich pak sepsal knihu Mišny, kterou veřejně vyučoval, čímž se stal známým v celém Izraeli. A každý si ji opsal a vyučovala se všude, takže *ústní zákon* nemohl být Izraelem zapomenut.

(15) Proč *však* náš svatý učitel udělal takovou věc a nenechal věci takové, jaké byly? Neboť viděl, že žáci se zhoršují, že se neustále dějí neštěstí a že vláda zlovolníků pohlcovala svět a sílila a Izrael putoval a utíkal do *všech* koutů světa. Proto sebral sbírku, která *měla* být příručkou každému, takže se z ní budou *moci* učit a *nebude* zapomenuta. Po celý svůj život pak on a jeho soudní dvůr veřejně vyučoval Mišně.

(16) A toto jsou ti nejlepší z mudrců, kteří byli v soudním dvoru našeho svatého učitele a přijali od něj *ústní zákon*: jeho synové Šimeon a Gamliel, rabi Afes, rabi Chananja ben Chama, rabi Chija, Rav, rabi Janaj, bar Kapara, Šmuel, rabi Jochanan, rabi Hošaja. To jsou ti nejlepší, kteří se od něj učili, ale mimo tyto byly ještě tisíce a desetitisíce *dalších* učenců.

(17) Mimo těchto jedenáct přijal *ústní zákon* od našeho svatého učitele ještě Jochanan, který byl dítětem, když navštěvoval učebnu *našeho svatého učitele*. Potom však, *když* vyrostl, se stal žákem rabi Janaje a přijal od něj Tóru. A také Rav přijal *ústní zákon* od rabi Janaje. Šmuel se učil od rabi Chananje ben Chamy.

(18) Rav sepsal *svitky* Sifre a Sifra, aby vysvětlily a ukázaly základy Mišny. Rabi Chija sepsal Toseftu, aby vysvětlil témata Mišny. A pak také rabi Hošaja a bar Kapara sepsali barajot (stojící vně; jiná verze mišny), aby vysvětlili text Mišny. Rabi Jochanan sepsal jeruzalémský talmud v Zemi Izrael asi tři sta let po zničení Chrámu.

(19) Nejlepší učenci, kteří se učili u Rava a Šmuela, byli: rav Huna, rab Jehuda, rav Nachman, rav Kahana. Mezi nejlepšími učenci, kteří se učili u rabi Jochanana, byli: Raba bar bar (vnuk) Chana, rabi Amej, rabi Ase, rav Dime a Rabon.

(20) Mezi učenci, kteří se učili u rava Huny a rava Jehudy, *byli* Raba a Rav Josef. Ti, kteří se učili u Ravy a rava Jehudy, *byli* Abaje a Rava. Oba se *ale* také učili u rava Nachmana. Mezi učenci, kteří se učili u Ravy, *byli* rav Aše a Ravina. Mar bar Rav Aše se učil u svého otce a *také* u Raviny.

(21) Vycházejí od rav Aše až po Mojžíše, našeho učitele, bylo *celkem* čtyřicet generací skvělých mužů, toto jsou oni: 1) rav Aše, 2) od Rava, 3) od Raba, 4) od rava Huny, 5) od rabi Jochanan a rava Šmuela, 6) od našeho svatého učitele, 7) od jeho otce rabana Šimeona, 8) od jeho otce rabana Gamliela, 9) od jeho otce rabana Šimeona, 10) od jeho otce rabana Gamliela Staršího, 11) od jeho otce rabana Šimeona, 12) od jeho otce Hilela a Šamaje, 13) od Šemaji a Avtaliona, 14) od Jehudy a Šimeona, 15) od Jehošuy a Nitaje, 16) od Josefa a Josefa, 17) od Antigna, 18) od Šimona Spravedlivého, 19) od Ezry, 20) od Barucha, 21) od Jeremjáše, 22) od Cefanji, 23) od Habakuka, 24) od Nachuma, 25) od Joela, 26) od Micheáše, 27) od Ješaji, 28) od Amose, 29) od Hošey, 30) od Zacharjáše, 31) od Jehojadi, 32) od Eliši, 33) od Eliáše, 34) od Achiji, 35) od Davida, 36) od Samuela, 37) od Eliho, 38) od Pinchase, 39) od Jehošuy, 40) od Mojžíše našeho učitele, který je největším prorokem mezi všemi proroky *pocházejícími* od Hospodina, Boha Izraele.

(22) Všichni tyto vyjmenovaní učenci jsou nejjednoduššími z každého pokolení. Někteří z nich *byli* předsedy ješiv, někteří *byli* exilarchy a někteří *byli* členy Velkého sanhedrinu. Mimo nich byli v každém pokolení tisíce a desetitisíce *jiných*, kteří se učili od nich a s nimi. (23) Ravina a rav Aše jsou poslední z učenců. Rav Aše sepsal babylonský Talmud v zemi Babylonské sto let poté, co rabi Jochanan sepsal jeruzalémský talmud. ►

- (24) Předmětem obou talmudů je výklad Mišny a vysvětlení jejích důkazů a příkazání odvozených rabínskými soudy od doby našeho svatého učitele do dokončení Talmudu. Z obou talmudů, z Tosefty, ze Sifry a Sifre a *také* z Toseftot – z nich ze všech – má být vysvětleno, co je dovoleno a zakázáno, čisté a nečisté, trestuhodné a co není trestuhodné, co je vhodné k užívání a co není vhodné přesně podle neporušené tradice ústního podávání od Mojžíše ze Sinaje.
- (25) Také v nich nacházíme věci, které zakázali učenci nebo proroci toho kterého pokolení, učinivše to plotem *kolem* Tóry. Tak se poučujeme od Mojžíše ve vysvětlení „střežte má příkázání“ (Lv 18, 30), což říká: zajistěte, aby nedošlo k překročení mých nařízeních.
- (26) Tak vysvětlili také zvyky a takanot, které přijali nebo zavedli v každém pokolení, když je soudní dvůr toho kterého pokolení shledal vhodnými. Proto je zakázáno je překročit, neboť je řečeno „neuhneš z žádného slova, které ti bude oznámeno, napravo ani nalevo“ (viz Dt 17, 11).
- (27) Také *takto* vysvětlili i jiné výnosy a výroky, které *sice* nebyly přijaty od Mojžíše, ale které velký rabínský soud toho kterého pokolení vyvodil z Tóry pomocí třinácti pravidel a které starší určili jako závazné. Všechno *toto* od doby Mojžíše do svých dní zapsal rav Aše do Talmudu.
- (28) Učenci Mišny sepsali *také* jiné spisy vykládající Tóru. Rabi Hošaja, žák našeho svatého učitele, sepsal výklad knihy Berešit. Rabi Jišmael vyložil knihy od Šemot až do konce Tóry, což je nazýváno Mechilta. Také rabi Akiva sepsal Mechiltu. Další učenci sepsali midraše. Všechno toto bylo napsáno před babylónským Talmudem.
- (29) Ravina a rav Aše a jejich spolužáci tak byli posledními z velkých učenců Izraele, kteří sepsali ústní zákon, vytyčili plot *kolem* Tóry, určili takanot a ustanovili zvyklosti, které se staly platnými v celém Izraeli v každém místě, kde se Izraelci usídlili.
- (30) Poté soudní dvůr rava Ašeho, který sepsal a dokončil Talmud za života svého syna, nejvíce se rozptýlil Izrael mezi ostatními národy a dosáhl nejbližších částí a vzdálených ostrovů. Ve světě se začalo schylovat k boji a veřejné cesty zaplnily armády. Studium Tóry ustalo a Izrael se už neshromažďoval k učení v místech, kde sídlil. Nebylo jich již tisíce a desetitisíce jako dříve.
- (31) Ale shromáždili se jednotlivci, které povolal Hospodin ze všech měst a osídlených zemí a ti se zaměstnali Tórou a porozuměli všem sbírkám učenců a poznali tak správnou cestu Zákona.
- (32) A ne každý soudní dvůr, který byl pak založen ve městě po době Talmudu a vydával rozhodnutí proti překročení příkazu Tóry nebo pro zachování Tóry nebo ustanovoval zvyklosti pro obyvatele daného města nebo země, kde sídlil, byl přijímán celým Izraelem. Bylo to pro velké vzdálenosti jejich domovin a obtížné cestování, a protože členové soudu jakéhokoliv města byli pouze jednotlivci a Velký rabínský soud sedmdesáti přestal existovat léta před sepsáním Talmudu.

- (33) Proto také nemají mužové jednoho města uvažovat o zvyklostech města jiného. Ani soudní dvůr jednoho města nemá vynášet rozsudky podle soudního dvora města jiného. A proto, když jeden z geonim pochopil, že Zákon má být správně dodržován tak a tak, a pochopil-li soudní dvůr *jiného* města, že tak, *jak to pochopil gaon*, to není správné pochopení toho, co je napsáno v Talmudu, nemusel první uposlechnout, ale mohl se rozhodnout mezi tím, co je správnější: zda první nebo druhé.
- (34) Tyto věci se týkají gezejrot, takanot nebo zvyklosti, které se uzákonily po té, co byl Talmud sepsán. Ale všechno, co je v babylónském Talmudu *zapsáno*, musí celý Izrael dodržovat. Každé město a země je povinna střežit všechny zvyklosti, které dodržovali učenci, kteří jsou popsáni v Talmudu, a dodržovat jimi uzákoněná ustanovení.
- (35) Se vším, co je zapsáno v Talmudu, souhlasil celý Izrael a ti učenci, kteří vydávali příkazy nebo zákazy nebo závazné zvyklosti a věděli, že Zákon byl správně stanoven všemi učenci Izraele, nebo alespoň většinou z nich, a že to byli oni, kdo přijal tradici ústního zákona nepřerušene muž z úst muže až k Mojžíšovi, našemu učiteli.
- (36) Každého učence, který se objevil po Talmudu, studoval ho do hloubky a stal se vyhlášený svou moudrostí, nazýváme geonim. Každý z těch geonim, kteří byli v Erec Jisrael, zemi Babylónské, Španělsku a Francii, učil chápání Talmudu, objasňoval jeho nejasnosti a vysvětloval mnohá jeho témata, jak je dostatečně prokázáno. A dále – *Talmud je psán* v aramejštině smíšené s jinými jazyky, čemuž bylo rozuměno v Babylónii v době, kdy byl Talmud napsán, ale jinde (a dokonce ani v Babylónii času geonim) tomuto jazyku nikdo nerozuměl, dokud nebyl *tento jazyk* vyučován.
- (37) Na mnoho otázek se ptali lidé různých měst každého gaona, aby jim vysvětlil obtížná témata, která jsou v Talmudu. A oni jim odpovídali podle svého vědění. Ti, co se ptali, pak sebrali odpovědi a zaznamenali je do knih, aby je mohli studovat.
- (38) *Avšak* také geonim každého pokolení sepsali knihy, aby vysvětlili Talmud. Někteří vysvětlovali některé zákony, někteří vysvětlovali některé kapitoly, které v jejich době byly obtížné, a někteří vysvětlovali pořádek *knih Talmudu*.
- (39) A také sepsali sbírku zákonů podle toho, co je dovoleno a zakázáno, připuštěno a vyloučeno podle potřeby dané doby, takže se *tyto zákony* mohl snadno naučit každý, i ten kdo nebyl zdatný v Talmudu. To je *tedy* ta práce Hospodinova, kterou činili všichni geonim Izraele od doby, kdy byl sepsán Talmud až do dnešních dnů, což znamená 1108 let od zničení Chrámu (což znamená 4937 let od stvoření, čili 1177 o. l.).
- (40) V současnosti jedna pohroma střídá druhou a všechny jsou mučivé. Moudrá práce našich učenců, stejně jako naše pochopení, je skryto. Proto komentáře a odpovědi a uzákonění, která sepsali geonim a která se zdála být

jasná, je za našich dnů obtížné pochopit a jen několik málo lidí jim porozumělo. Je nutné zmínit, že samotný Talmud – babylónský i jeruzalémský, Sifra a Sifre a Toseftot – vyžaduje čistou mysl, moudrou duši a dostatečnou dobu, aby z něj bylo porozuměno, co je zakázáno a dovoleno, jako i jiná pravidla Tóry.

(41) Z tohoto důvodu jsem tuto situaci já Moše syn rava Maimona Sefardského shledal nesnesitelnou; proto jsem spoléhal na Skálu, budiž požehnán, když jsem studoval všechny tyto knihy, neboť jsem měl za správné napsat *knihu*, co pomůže ostatním poznat, co je zakázáno a dovoleno, nečisté a čisté a všechna ostatní pravidla Tóry. To vše v jasném jazyce a slohu, takže ústní zákon opět vejde ve známost: bez obtíží a *jejich* vysvětlení nebo jiných názorů, ale zcela jasně a správně podle zákona, který je vysvětlěn všemi těmito spisy a komentáři, které se objevily od doby našeho svatého učitele až dosud.

(42) Tato práce se má tak, aby byla přístupná malému i velkému a přinesla všechna příkázání a pravidla Tóry učenců a proroků. Ve stručnosti tak, aby nikdo nepotřeboval žádnou jinou práci, aby dosáhl vysvětlení zákona Izraele. Tato práce totiž je sbírkou celého ústního zákona, včetně pozitivních i negativních příkazů a zvyků od doby Mojžíše, našeho učitele, do sepsání Talmudu, jak ho pro nás vyložili geonim ve svých pracích a komentářích. Proto jsem tuto práci nazval Mišne Tóra (zopakování zákona), aby ten, kdo četl nejprve psaný zákon a pak tuto knihu, nepotřeboval číst žádný jiný text.

(43) Shledal jsem vhodným rozdělit tento spis do skupin podle témat, kterých se zákony dotýkají. Tato témata jsem rozdělil do kapitol tak, aby se každá kapitola zabývala jedním předmětem. Každá kapitola je rozdělena do odstavců, takže se může velmi snadno naučit.

(44) Mezi jednotlivými skupinami různých témat jsou takové skupiny, které se podrobně zabývají jediným biblickým příkázáním. To je proto, že k danému příkázání existuje mnoho ústního zákona. Jiné skupiny zase mohou obsáhnout podrobné zákonitosti mnoha biblických příkázání, což je dáno tím, že se vztahují k jednomu tématu. Proto je tato práce rozdělena do témat a jak bude každému, kdo ji bude číst, patrné, není v souladu s počítáním příkázání.

(45) Celkový počet příkázání Tóry je pro všechna pokolení 613. Z toho je 248 pozitivních příkazů, což může být zapamatováno podle počtu údů lidského těla, a 365 negativních příkazů, což je počet dnů slunečního roku.

Talmidim, o. s.,

je neziskové občanské sdružení, které si klade za cíl překládat rabínskou literaturu do českého jazyka. Postup překladu je možné zdarma sledovat na internetových stránkách <http://www.talmidim.cz>. Sdružení je financováno z dobrovolných darů. Dárcem se můžete stát zasláním příspěvku v libovolné výši na účet u GE Money Bank číslo 173 536 401/0600. Za každý příspěvek předem děkujeme.

Oslavy Vysokých svátků

v Bejt Simcha skončily až na Simchat Tóra

Vysoké svátky patří na přední místo v životě každého Žida – ať už je, či není nábožensky založený, což ostatně už dokládá anekdota o Židovi, který přišel za rabínem a říká: „Rebe, já jsem jedl vepřový!“ Rabín se ho otázal: „A tos nemohl jít do košer jídelny?“ – „No, rebe, mohl. Ale vy znáte nějakou, která je otevřená i na Jom Kipur?“

Synagoga na Palmovce se stále více stává centrem duchovního života Bejt Simcha. Konají se zde kulturní i náboženské akce a sem tam se naskytne příležitost provést pohnutou historii této úchvatné budovy kolemjdoucí.

Nový rok, Roš ha-Šana, jsme přivítali právě zde. Večerní bohoslužbu vedl Ivan Kohout, ranní službu obstaral rabín Moshe Yehudai z Izraele. Protože zde pan rabín nebyl poprvé, velmi se obdivoval pokroku, kterého Bejt Simcha dosáhla, a aktivně se zajímal o současné dění. Přesto byl ale zaskočen počasím v České republice.

K rabínu Yehudaiovi se v Bejt Simcha pojí mnoho dobrých vzpomínek. Z jeho poslední návštěvy, kdy u nás setrval až do konce půstu na Jom Kipur, si ale odneseme i pár ponaučení.

Především to je jeho úchvatná přednáška o významu židovského kalendáře v dnešní době. Ano, ještě dnes a právě dnes je třeba se soustředit na tak samozřejmou věc, jakou je náš kalendář a používat ho a sžít se s ním. „Až do svých deseti let jsem nevěděl, kdy má moje maminka narozeniny v nežidovském kalendáři,“ říká ostatně pan rabín.

Během Roš ha-Šana jsme splnili vlastně všechno, co jsme splnit měli a dokonce i zvuk šofaru jsme slyšeli. I když to tedy skoro vypadalo, že troubu neuslyšíme. Po několika marných pokusech se ale šofar rozezvuchel v rukou Karla Goldmanna.

Bohoslužby na Jom Kipur jsme uspořádali, tak jako v předchozích letech, v Pinkasově synagoze. Kol nidre vedl opět rabín Moshe Yehudai, tentokrát za asistence

Rabín Moshe Yehudai na Roš ha-Šana v Libeňské synagoze

Michala Foršta. Pijutem Avigdora Kary jsme si připomněli i pogrom, který naši předci v Praze prožili o Pesachu, za kralování Václava IV. Báseň, která vynikla obzvláště

Hromadné foto v suce

v prostředí Pinkasovy synagogy, recitovala Sylva Wittmannová.

Jestli jsme večer vtipkovali na téma půstu, ráno nás smích přešel. Po skončení odpolední modlitby jsme snad všichni

Jom Kipur jsme zakončili v našich domovských prostorách v Mánesově ulici

pochopili, že tohle opravdu není sranda a že tu jde o nějakou velkou věc. Čekání na konec půstu nám ulehčila přednáška rabína Yehudaie o knize Jonáš. Nebudeme si ale nic nalhávat. Když se v rukou Karla Goldmanna rozezněl šofar ukončující půst, bylo to opravdovým požehnáním z nebes. Chvilí to dokonce vypadalo, že se nikomu nechce domů – tak dobrá to byla večere a tak skvělá a zábavná atmosféra v Bejt Simcha vládla!

Sotva jsme ale popadli dech a už tu byl svátek Sukot. Suku nám na zahradě postavili holky a kluci z Bejt Simcha – David Reitschläger, Martin Čapek, Jakub Bořkovec, Karel Goldmann, Vladimír Kostka (jeho dcera Sára zajistila výzdobu) s Hankou Hanákovou a Katkou Weberovou. Že svou práci neodflákli, se prokázalo nejen tím, že

suka vydržela do Šmini aceret, ale také zůstala stát, když jsme v ní organizovali skupinové foto. Bohužel bylo poměrně dost chladno a vítr sfoukával každý pokus o rozsvícení světel, takže s ohledem na zdraví našich starších spoluvěřících a s ohledem na to, že jsme si neviděli na špičku bot, rozhodli jsme se pro symbolické setrvání v suce během kiduše. Ale samotné posezení a večere už proběhly ve vnitřních prostorách Bejt Simcha. Bohoslužbu i kiduš vedl David Reitschläger.

Šmini aceret jsme oslavili v našich domovských prostorách v Mánesově ulici.

Společné posezení při občerstvení během svátků

Bohoslužby se ujali Ivan Kohout, Michal Foršt a David Reitschläger podle našeho reformního siduru Hegjon lev (zájemci si ho stále mohou objednat). Byla to prakticky poslední bohoslužba, která se v tomto cyklu konala na půdě Bejt Simcha. Simchat Tóra jsme totiž oslavili v nádherně renovované synagoze v Heřmanově Městci.

► Text: Martin Pekař

Foto: Jana Briešťanská, Jan Syka

Nálezy z hořické synagogy

Veřejnost už se možná doslechla o úsilí skupiny odborníků, kteří pod záštitou Městského úřadu Hořice zkoumají bývalou hořickou synagogu, dnes modlitebnu Církve československé husitské. Projekt průzkumu a zamýšlené rekonstrukce byl zahájen stavebním zaměřením a prozkoumáním půdních prostor synagogy.

Židovské komunity často své již nepoužívané knihy, dokumenty či předměty každodenního náboženského i světského života uchovávaly v k tomu určených prostorách synagogy – tzv. „geniza“ (od hebrejského slova „ganaz“ – „ukrýt“). Po násilném přerušení existence těchto komunit za druhé světové války byl osud synagog nejistý a často stejně tragický jako osud jejich původních uživatelů. Hořická synagoga měla to štěstí, že ji v 50. letech 20. století získala do vlastnictví Československá církev husitská, pravidelně ji používala a průběžně opravovala.

Po roce 1989 odborníci ze Židovského muzea v Praze začali provádět průzkum zachovaných českých synagog a objevili mnoho zajímavých nálezů dokumentujících život židovských obcí v českých městech a na vesnicích. Nyní tedy došlo i na průzkum hořické synagogy. Při první prohlídce to vypadalo, že tentokrát budeme zklamáni. Půda synagogy byla pokryta střešními taškami, naházenými sem při opravě střechy v 50. letech. První průzkum přinesl jen nález několika fragmentů knih (modlitební knihy, Bible – Pět knih Mojžíšových a německy psaného pojednání). Teprve po vyklizení půdy pracovníky Technických služeb města Hořice bylo nalezeno mnoho zajímavého materiálu, převážně knih.

Na prvním místě bych zmínila knihy, které se nám dochovaly celé nebo téměř celé. Je to například *Knihla žalmů* v hebrejštině a jidiš, vytištěná v Praze kolem roku 1780, *Knihla Job* hebrejsky a jidiš, vytištěná v Praze roku 1791, *Hagada šel Pesach* – tradiční vyprávění k jarnímu svátku Pesach o vyjití Židů z Egypta, vytištěné roku 1784, modlitební knihy, komentář k biblickým Pět knihám Mojžíšovým od známého pražského rabína 18. století Jonatana Eibenschütze aj. Našlo se i několik exemplářů hebrejské Bible s překlady a komentáři, fragmenty modlitebních knih pro svátky (*machzor*) včetně dvou titulních stran s datací 1757, talmudická literatura (fragmenty traktátů Šabat, Bejca, Bava Mecia, Sota) z konce 18. století. Mnoho knih má uvnitř rukou psané poznámky (např. fragment s popisem „Dieses Gebetbuch gehört dem Herrn Marcus Kohen Den September 1804“). Mezi nálezy jsou i učebnice, např. učebnice zeměpisu či hebrejštiny. Do poslední jmenované kdysi žák nakreslil tužkou dva portréty a nechal nám tak památku na studijní „soustředění“ žáků podobné tomu dnešnímu...

Zajímavou skupinu nálezů představují nenáboženské dokumenty, ať už jsou to rukou popsané a podepsané listy, notový zápis, fragment německé divadelní hry (patrně *Faust* Johanna Wolfganga Goetheho), notýsek „Samuela Mautnera in Horzitz“ s *Knížkou kontribučenskou pro Bidžovský kraj* se zápisky z let 1813 až 1820 (?), použitá dopisní obálka či poštovní lístek z roku 1866. Předválečnou dobu zastupuje fragment titulní strany *Textilního Věstníku* – „orgánu československého svazu dělnictva textilního se sídlem v Náchodě“ ze dne 25. dubna 1930.

Do genizy se ukládaly i předměty. Nalezl se např. fragment pergamenového svitku biblické knihy Ester a vydělaná jehněčí kůže, pravděpodobně připravená pro další výrobu pergamenu. Dále se zde našly modlitební řemínky včetně jedné kožené krabičky. A konečně zmíníme ještě jednu zajímavost: Tak jako na křesťanských kostelech jsou na věžích umístěny symboly křesťanství – kříže, na židovských synagogách byly často tzv. Davidovy hvězdy (správně „Davidův štít“). Taková Davidova hvězda byla na půdě synagogy nalezena. Nepochybně byla umístěna původně na střeše. (Možná si někdo ze čtenářů vybaví,

že dodnes je průčelí synagogy ozdobené původními pískovcovými deskami desatera včetně hebrejských slov – počátečních slov deseti etických pravidel. Touto cestou bych chtěla poděkovat Církvi československé husitské, že tuto původní ozdobu zachovala.)

V současné době probíhá dokumentace nálezů, chystá se jejich dezinfekce, čištění a případné restaurování vybraných položek. Doufejme, že se najde dostatek finančních prostředků k tomu, aby z nálezů mohla být připravena zajímavá expozice o židovské komunitě v Hořicích. Nejen že si to občané Hořic zaslouží – oni to svým židovským spoluobčanům dluží, neboť ti se zásadní měrou zasadili o přeměnu původně maličkého městečka v prosperující město především v průběhu 19. století. Dodnes se v Hořicích se židovským dědictvím setkáváme. Práce na průzkumu a rekonstrukci synagogy – modlitebny ČČSH tak může být činem alespoň částečné naprawy historických křivd.

► Terezie Dubinová, Ph.D.

NADAČNÍ FOND OBĚTEM HOLOCAUSTU

ve spolupráci se
SDRUŽENÍM PRO UŠTĚCKOU SYNAGOGU A HRBITOV
pořádají
pod záštitou předsedy Senátu PČR Přemysla Sobotky

BENEFIČNÍ KONCERT

vystoupí kapely
TROMBENIK a TERNE ČHAVE

ČTVRTEK 26. LISTOPADU 2009 OD 19 HODIN
BARÁČNICKÁ RYCHTA, TRŽIŠTĚ 23/555, PRAHA 1

Předprodej vstupenek

na tel.: 224 261 573, 731 113 417

Výtěžek koncertu bude použit na podporu projektů v programech Péče, Připomínka, Budoucnost a Obnova Nadačního fondu obětem holocaustu.

www.fondholocaust.cz
Legerova 22/1854, 120 00 Praha 2, Česká republika

Vstupenky si můžete zakoupit či závazně rezervovat u Kateřiny Vintrové na tel. č. 731 113 417 či na vintrova@fondholocaust.cz. Cena vstupenky je 300 Kč.

Unikátní domov pro 1,7 milionů knih

Začátkem září byla slavnostně otevřena nová budova Národní technické knihovny. Dům s půdorysem zaobleného čtverce a skleněnou fasádou vyrostl v prostoru vysokoškolského areálu u Vítězného náměstí v pražských Dejvicích. Pozoruhodná stavba je pozitivně hodnocena odborníky a ještě před otevřením získala cenu Klubu za starou Prahu pro nejlepší novostavbu v historickém prostředí.

Cesta k moderní knihovně byla dlouhá. Po nové budově volala technicky zaměřená vědecká obec už v šedesátých letech, kdy stávající prostory v historickém Klementinu přestaly vyhovovat. Výrazná stavba z dílny studia Projektil architekti je vysoká 21 metrů a má šest nadzemních podlaží, která jsou spojena atriem. V přízemí se nachází výstavní galerie, velká kavárna, konferenční sál, noční studovna, prodejna PC komponentů, vydavatelství ČVUT a VŠCHT a pobočka městské knihovny. Najednou může být využito 1300 studijních míst a 500 míst relaxačních a to vše v badatelnách a archivu historického fondu, studovnách odborných časopisů a norem, 4 počítačových učebnách, 18 týmových a 29 individuálních studovnách včetně dvou pro tělesně handicapované, noční studovně a vzdělávacím centru. Národní technická knihovna (NTK) má nyní kapacitu pro více než 1,7 milionů knih, z toho 700 000 bude umístěno ve volném výběru. Předpokládá se, že ročně knihovnu navštíví 900 000 zájemců. Nová knihovna má také nejmodernější technické vybavení. Jeho součástí je i automatický mlhový hasicí systém, který je citlivý k uloženým knihám. Zajímavě je řešen systém větrání, chlazení a vytápění, který bere ohled na životní prostředí. Využívá totiž akumulaci a sálavé vlastnosti jednotlivých částí budovy a tak výrazně snižuje nároky na energie.

Každého zajímá, kolik ta nádherná stavba stála. Tak tedy: v roce 2001 se počítalo s náklady ve výši 1,5 miliardy, v roce 2004 už měly náklady činit 1,8 miliardy. Nyní jsou celkové náklady vyčísleny částkou 2,25 miliardy. Financování stavby proběhlo formou dlouhodobého úvěru se splatností do roku 2013, který poskytlo konsorcium Dexia Kommunalkredit Czech Republic a Česká spořitelna. Celý projekt je financován z prostředků Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR a je pilotní ukázkou spolupráce založené na partnerství soukromého (Sekyra Group Real Estate) a veřejného sektoru. Samostatnou kapitolou jsou nejmodernější způsoby výběru, výpůjček a vracení knih, které jsou identifikovány pomocí radiofrekvenčních vln (systém RFID). V jednotlivých knihách, CD či DVD jsou umístěny nálepky/tagy s anténou a čipem, na kterém je načten unikátní čárový

kód přiřazený knize nebo médiu. A tak si mohou registrovaní zákazníci knihovny pomocí speciálních automatických zařízení sami, bez potřeby jakéhokoliv kontaktu s kni-

lec, spisovatel a novinář Dan Perjovschi (1961). Jeho návrh spočíval v pokrytí interiéru knihovny situačními, politicko-sociálními kresbami. Perjovschi jednoduchým

Detail pásů s kresbami

hovníkem, knihu či médium vypůjčit i vrátit. Tematické řazení fondu ve volném výběru se zase řídí podle klasifikace Kongresové knihovny (LCCS), tedy podle tematických skupin vyjádřených kódy.

Vnitřní stěny knihovny jsou většinou provedeny v hlazeném betonu, elektroinstalace jdou po povrchu stěn, barevné podlahy připo-

Kóta na fasádě symbolizuje technické poslání knihovny

mínají chemické vzorce. Do tohoto strohého konceptu se hledal výtvarník, který by provedl výzdobu odpovídající poslání budovy a také 21. století, ve kterém žijeme. V září 2008 byli osloveni tři významní zahraniční umělci, vybrán byl rumunský vizuální umě-

lec, spisovatel a novinář Dan Perjovschi (1961). Jeho návrh spočíval v pokrytí interiéru knihovny situačními, politicko-sociálními kresbami. Perjovschi jednoduchým kresebným způsobem zachycuje situace a vytváří komentáře k tématům a problémům, které se dotýkají každého z nás a přitom mají širší společenský a politický přesah (EU, chudoba, nezaměstnanost, občanství, moc korporací, role peněz, svoboda, pozice umělce atd.). Jeho kresby mají silný názor a jsou i polemické, takže tato realizace v prostorách NTK je jakousi monumentální freskou zobrazující průřez otázkami naší současnosti a zásobárnou výpovědí o tom, v jakém světě dnes žijeme – co každého z nás trápí, co se nás dotýká nebo co nás rozesmává. Autor se účastnil desítek mezinárodních výstav, samostatně vystavoval v nejrenomovanějších světových muzeích a galeriích: MoMa New York, Moderna Museet Stockholm, van Abbemuseum Eindhoven, Ludwig Museum Köln atd. To, co nám na stěnách knihovny zanechal, je impozantní, poutavé, vtipné, alarmující, ironické i pobuřující – ale nikoliv ploché, nerozhodné a neutrální. Jeho dílo v Národní technické knihovně je příkladem umění ve veřejném prostoru, které tento prostor definuje jako demokratickou platformu – místo svobodného vyjádření názoru.

► Milan Kalina

**JAZZOVÝ
KONTRABASISTA
AVISHAI COHEN
29. listopadu, 19.30 h
Rudolfinum, Praha**

Avishai Cohen –
kontrabas, basová kytara,
zpěv, Karen Malka – zpěv,
Shai Maestro – piano,
klávesy, Amos Hoffman –
oud, Itamar Doari –
perkuse

Avishai Cohen je pravidelným hostem českých jazzových pódii. Na svém posledním albu Aurora, jedenáctém v pořadí, které představí i na tomto koncertě, spojuje jazz s vlivy nejrůznějších kultur své domoviny. Zpěv zaznívá v hebrejštině, angličtině, španělštině a starém židovském jazyce ladino.

Více informací na www.jmw.cz,
www.avishaicohen.com

**Židovská obec Brno
Vzdělávací a kulturní centrum
Židovského muzea v Praze,
pobočka Brno**

si vás dovolují pozvat
na slavnostní zahájení výstav

**ŽIDOVSKÁ OBEC
V BRNĚ NA JIŽNÍ MORAVĚ
MICHAL HAJNAL – PRŮŘEZ
TVORBOU, MALBA, KRESBA,
LITOGRAFIE...**

Zahájení proběhne ve čtvrtek

5. listopadu 2009 v 17 hodin

v Křížové chodbě
Nové radnice v Brně.

Otevřeno 6.–17. listopadu 2009
denně 9–16 hodin.

Záštitu nad výstavami převzal primátor
města Brna Roman Onderka.

**EKUMENICKÁ MISE
DO IZRAELE**

**Předpokládaný termín:
28. 1. – 7. 2. 2010**

Mise by měla navázat na letošní velmi úspěšnou misi v době Svátku stromů. V příštím roce bychom se chtěli více zaměřit na severní část Izraele, včetně návštěvy míst vybudovaných péčí KKL, památek jak křesťanských, tak i židovských v dané oblasti, samozřejmě Jeruzalém a na závěr pobytu Tel Aviv.

Více informací na e-mailové
adrese: zosa@email.cz

**Helga Hošková-Weissová
Obrazy a kresby
Výstava k 80. narozeninám**

**Židovské muzeum v Praze –
Galerie Roberta Guttmanna**
U Staré školy 3, Praha 1
(zadní trakt Španělské synagogy)

Výstava potrvá do 29. listopadu 2009
Otevřeno denně mimo soboty
a židovské svátky 9.00–16.30 h

Helga Hošková-Weissová (nar. 1929) je jedním z mála terezínských dětí, které přežily válku. Je autorkou unikátního souboru kreseb z terezínského ghetta, které jsou známy po celém světě. Retrospektivní výstava zahrnuje jak její práce z Terezína, tak ukázky obrazových cyklů ze šedesátých let s motivy z koncentračních táborů a Izraele či z jejího pozdějšího díla.

**DISKUZ
NIJTER
Y V MAI
SLAVCE**

V úterý 10. 11. 2009 v 18 h zahájíme sérii diskusních večerů, které se budou konat na ŽOP v Maiselově ulici. Diskuse se budou týkat aktuálních společenských, politických, náboženských a kulturních témat a jejich cílem je umožnit otevřenou debatu mezi členy a přáteli všech židovských komunit a spolků v Praze.

První diskuse se bude věnovat tématu **„Kam směřují pražské židovské komunity?“** a hosty budou František Bányai (ŽOP), Tomáš Kraus (FŽO ČR), Sylvie Witmanová (Bejt Simcha), Peter Gyori (Bejt Praha) a další. Moderátorem diskuse bude Irena Kalhousová.

**Datum: 10. 11. 2009, 18 h
Místo konání: Maiselova 18,
110 01 Praha 1, 3. patro**

Židovská obec Děčín

**Žižkova 4, 405 02 Děčín IV,
tel.: 412 531 095,
e-mail:
zidovska.obec.decin@volny.cz,
www.zidovskaobecdecin.wz.cz**

Dne 18. 10. 2009 se v děčínské synagoze uskutečnila **vernisaž výstav obrazů se židovskou tematikou paní Evy Milotové „TRPYT PERLETI“**. Záštitu nad celým večerem převzala paní Ellen Levy, manželka velvyslance Státu Izrael v ČR. Pozvání přijal i pan velvyslanec, Jeho Excelence Jaakov Levy. Krásného slavnostního večera se zúčastnili i zástupci židovských obcí Teplice a Ústí nad Labem, poslanec Parlamentu ČR František Bublan, senátor Jaroslav Sykáček a další představitelé z Krajského úřadu Ústí. Velice nás potěšil zcela zaplněný sál, pozvání na vernisaž přijalo téměř 150 lidí. Biblické písně zazpíval pan Roman Hoza za doprovodu prof. Růt Janečkové a melodramy paní Evy Milotové přednesl hudební soubor CORDA MAGICO z Holešova. Děkujeme ŽO Ústí nad Labem za spolufinancování celého programu.

Miroslava Poskočilová

**Výstava obrazů potrvá
do 17. 11. 2009.**

ANTIKVARIÁT – JUDAICA jediný specializovaný obchod v Praze a v České republice cíleně zaměřený na nákup a prodej starých hebrejských tisků, knih, grafik a vůbec všeho, co nějak souvisí se židovskou tematikou.
Široká 7, Praha 1 – Staré Město tel.: 222 318 876, antikvariatjudaica@seznam.cz, www.antikvariat-judaica.cz

KULTURNÍ PROGRAM LISTOPAD 2009

Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze

Maiselova 15, 110 00 Praha 1, 3. patro

tel.: 222 325 172, fax: 222 318 856

www.jewishmuseum.cz, education@jewishmuseum.cz

(Spojení: metro A, tram 18 – stanice Staroměstská; tram 17, bus 133 – stanice Právnická fakulta)

pondělí 2. 11. v 18 h:

Vernisáž výstavy *Historie židovského sportu v Československé republice*. Výstavu uvede **PhDr. Arno Pařík** ze Židovského muzea v Praze. *Vstup volný*

úterý 3. 11. v 18 h:

Chevra Kadiša historická a současná. Přednáška členů nově oživené pražské Chevra Kadiši – **Zuzany Peterové**, psychoterapeutky a spisovatelky, a **Chadima Kočího**, mašgiacha, se věnuje vzniku, poslání a cílům pražského pohřebního bratrstva, jeho fungování do druhé světové války, vývoji po válce a jeho činnosti v současnosti.

středa 4. 11. v 18 h:

Základy judaismu v pojetí pražského Maharala. Cyklus přednášek vrchního zemského a pražského rabína **Karola Efraima Sidona** věnovaný 400. výročí úmrtí **Rabiho Jehudy Levy ben Becalela**.

středa 11. 11. v 18 h:

Blízký východ včera a dnes. Historie, současnost a souvislosti. Geografie, kultura a náboženství. Blízký východ, Izrael: **Čtyři svatá města judaismu: Jeruzalém, Hebron, Safed a Tiberias**. Cyklus přednášek **Ing. Jana Neubauera**.

středa 18. 11. v 18 h:

Od „normalizace“ k normálnímu životu – „sametová revoluce“ a dvacet let demokracie

ze židovského pohledu. S **Petrem Brodem** diskutují **Věra Roubalová Kostlánová**, psychoterapeutka a supervizorka působící např. v o. s. Rafael Institut a v o. s. Berkat, **Marta Malá**, ředitelka Nadačního fondu obětem holocaustu, **Leo Pavlát**, ředitel Židovského muzea v Praze, a **Daniel Pučík**, člen reprezentace ŽOP.

úterý 24. 11. v 18 h:

Náboženské politické strany v Izraeli. Přednáška právníka a politologa **Marka Čejky** z Ústavu mezinárodních vztahů z cyklu **Náboženství a politika v Izraeli**.

středa 25. 11. v 18 h:

ESTER (Kateřina Hajdovská-Tlustá a Alexandr Hajdovský): Poklad židovských písní. Celá staletí svého vyhnání chránili Židé svou tradici, své příběhy, své písně. A tak jejich písně žijí podnes, oslovují nás, ale hlavně se dotýkají srdcí nás všech. Koncert nabízí vzácné písně lidu Izraele, národa Bible. Program je provázen mluveným slovem seznamujícím posluchače s překladem textů. *Vstupné 60 Kč*

pondělí 30. 11. v 18 h:

Mezi postmodernismem a šílenstvím. Orly Castel-Bloom, žena, která mluví úsporným jazykem, a přece říká mnoho. Přednáška překladatelky **Terezy Černé** z nového cyklu Cesty izraelské literatury, věnovaného současné izraelské literární tvorbě. Ukázky z tvorby přečte **Táňa Fischerová**.

NEDĚLNÍ PROGRAM PRO DĚTI A JEJICH RODIČE:

5. 11. 2009 ve 14 h:

Lvíček Arje slaví Sukot (svátek stanů). Společně s **Lvíčkem Arjem** si budeme vyprávět o putování Židů pouští a jejich přebývání v sukách. Dozvíme se, co je to suka a také si ji vyrobíme. Zazpíváme si a ochutnáme něco z tradičních pokrmů. **Prohlídka: Staronová synagoga.**

Jednotné vstupné 50 Kč

Není-li uvedeno jinak, činí vstupné na jednotlivé programy 30 Kč (20 Kč v Brně). Sály jsou přístupny vždy 20 minut před zahájením programu. Po začátku koncertu nebo 15 minut po začátku jiného programu není vstup do Vzdělávacího a kulturního centra povolen. Pořadatel si vyhrazuje právo program zrušit, pokud bude počet návštěvníků nižší než pět.

VÝSTAVY V PROSTORÁCH VKC:

Historie židovského sportu v Československé republice.

Neztratit víru v člověka... Protektorát očima židovských dětí a Zmizelí sousedé/Pocta dětským obětem holocaustu – stálá expozice kopií putovních výstav VKC.

(Výstavy jsou otevřeny pro veřejnost po–čt 10–16 h, pá 10–15 h.)

VKC Židovského muzea v Praze, pobočka Brno

tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno, tel.: 544 509 651, fax: 544 509 652
www.jewishmuseum.cz/brno, brno@jewishmuseum.cz

úterý 3. 11. v 18 h:

Doktor Faustík aneb Nová hra s ďáblem. V listopadovém večeru se setkáme s Aškenazyho rozhlasovou hrou (česky nastudováno 1999). Překvapí svěžím dialogem i filozofickými přesahy. Ve hře s podtitulem *Příběh muže*, který se pokouší přelstít ďábla, účinkují **Aleš Procházka**, **Mirolava Pleštilová**, **Luděk Munzar** a další. Režisérem byl **Jiří Horčíčka**. Rozhlasovou hru přiblíží a pořadem provede **Mgr. Přemysl Hnilička**.

neděle 8. 11. v 15 h:

Šabat. Zajímá vás, jak se slaví jeden z nejdůležitějších svátků judaismu? Proč je v tento svátek zapovězena práce a co je to například havdala? Dozvíte se i mnoho dalších zajímavostí a můžete si třeba vyrobit

vlastní desatero. *Dílna pro rodiče s dětmi od 4 let.* *Vstupné 30 Kč*

čtvrtek 12. 11. v 18 h:

Příběh Hanina kufříku z pohledu **PhDr. Martina Reissnera**, literárního a výtvarného historika, kritika, publicisty, šéfredaktora časopisu pro teorii a kritiku dětské literatury *Ladění*. Kniha kanadské novinářky **Karen Levinové Hanin kufřík** (česky 2003) líčí pátrání mladé Japonky **Fumiko Išioka**, ředitelky Tokijského centra pro studium holocaustu, po osudech dívky **Hany Bradyové**, jejíž kufřík zapůjčilo paní **Išioka** muzeum v Osvětimi. Podařilo se vypátrat, že **Hana Bradyová** pocházela z Nového Města na Moravě a že její bratr **Jiří** přežil Osvětimi a od roku 1948 žije v Kanadě. V knize se

prolínají osudy kufříku s líčením osudu sourozenců **Bradyových** za války. Knížka se setkala s velkým ohlasem po celém světě, v Izraeli byla označena za nejlepší dětskou knihu roku 2006. Přednáška je uváděna v rámci kulturního cyklu *Brno židovské*.

středa 18. 11. v 18 h:

Co je to život? Je život pes, náhoda, loterie či dar? Otázky, na které člověku neodpoví žádná věda. O hledání odpovědí se budou pokoušet ve vzájemném dialogu vrchní zemský rabín **Karol Efraim Sidon** společně s **ThMgr. Milanem Klapetkem**, absolventem evangelické bohoslovecké fakulty v Praze, bývalým duchovním Českobratrské církve evangelické, nyní přednášejícím humanitní předměty na VUT Brno.

Třigenerační komunitní centrum

vás zve na:

SETKÁNÍ ŽEN V DUCHU „JIDISCHKEIT VONÍ“ každé druhé úterý v 17 h v terapeutické čajovně v 1. patře DSP Hagibor

Tématem setkávání bude šábés – budeme vařit a péct oblíbená šábésová jídla, budeme si povídat o tom, co vás na šábesu zajímá, můžete se na vše zeptat anebo si vyzkoušet, **příští setkání v úterý 3. 11. 2009**, miminka jsou vítána, v případě zájmu je možno zorganizovat hlídání větších dětí v prostorách DSPH.

KURZ HEBREJSKÉ KONVERZACE každé pondělí v 18 h v prostorách 3. patra DSP Hagibor

Tříměsíční kurz **začal 19. 10.**, poslední lekce se uskuteční 4. 1. 2010, cena kurzu je 1650 Kč. Podle zájmu možné i další termíny.

VEČERY ŠACHŮ, MARIÁŠE, BACKGAMMON A DALŠÍCH SPOLEČENSKÝCH HER

Každý čtvrtek v 18.30 h ve foyer DSP Hagibor. Přijďte posedět s přáteli a známými a zahrajte si společně partičku. Čaj a káva budou k dispozici.

DSP HAGIBOR Kulturní program listopad 2009

středa 4. 11. v 14.30 h	Koncertní sál – Nebe nad námi scénické čtení povídek Rut Sidonové
středa 11. 11. v 14.30 h	Koncertní sál – Léčivá moc barev beseda s MUDr. Janou Krupkovou
úterý 24. 11. v 15.00 h	Koncertní sál – Samizdatová a exilová poezie 1948–1968 literární kroužek
středa 25. 11. v 14.30 h	Koncertní sál – Na cestách Bali autorské čtení a beseda s Václavem Trojanem

Výstavy: Židovské Město pražské 1870–1914, Hledání světla – obrazy Barbary Tomanové-Lebenshart, fotografie Daniely Kašťánkové – Setkání na cestě...

VKC Židovského muzea v Praze, pobočka Brno

čtvrtek 19. 11. v 18 h:
Židovská architektura v Brně – přednáška **Ing. arch. Petra Pelčáka**. Během dvaceti let mezi světovými válkami židovští architekti většinou ve spolupráci se židovskými stavebníky a stavebními firmami výrazným způsobem ovlivnili tvář Brna, tehdy prosperujícího moderního mnohonárodnostního a dvojjazyčného města. Přednáška představí dílo moderních brněnských židovských architektů jako určitý ucelený estetický i historický výraz a je uváděna v rámci kulturního cyklu *Brno židovské*.

čtvrtek 26. 11. v 18 h:
Židovští hudebníci v Brně – přednáška **prof. PhDr. Miloše Štědrone, CSc.**, o velkých osobnostech židovského původu, které

působily v Brně a jsou spjaty s jeho vývojem zejména v 19. a 20. století. Jde o beethovnovského autora zhudebnovaných textů Aloise Jeittelese, rakouského a německého skladatele Arnolda Schoenberga a jeho brněnskou návštěvu v březnu 1925, také četné návštěvy Erwina Schulhoffa (při jedné z nich byl gestapem zatčen) a samozřejmě Pavla Haase, jednoho z největších skladatelů Brna ve 20. století a jeho tragický osud. Přednáška je uváděna v rámci kulturního cyklu *Brno židovské*.

V sále můžete zhlédnout výstavu **Libora Teplého „České dědictví“** – první část fotografií památek UNESCO. Výstava bude od 25. listopadu v rozšířené formě pokračovat až do 18. prosince. *Vstup volný*

KULTURNÍ PROGRAM LISTOPAD 2009

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE
společenský sál, Maiselova 18

čtvrtek 5. 11. v 15.00
KÁVA O ČTVRTÉ
prof. MUDr.
RICHARD
ČEŠKA

široce zaměřený internista
Co to je „celostní medicína“? Máme se obávat metabolického syndromu?

čtvrtek 26. 11. v 15.00
PODVEČER YVONNE
PŘENOSILOVÉ

Jaké to bylo vysílat na vlnách Svobodné Evropy?
O tom bude vyprávět

KAREL
SEDLÁČEK,
dlouholetý pracovník rozhlasu
a autor knížky
Volá Svobodná Evropa.

Pořady se konají za finanční podpory
Magistrátu hl. m. Prahy.
Změna programu vyhrazena.

milovníci kvalitní FOTOGRAFIE

Otevřeli jsme pro vás nový digitální minilab v centru Prahy ve Valentinské ulici s nejvyšší kvalitou fotografie.

Ochotný personál s mnohaletými zkušenostmi vám splní všechna vaše fotografická přání.

Profesionální úroveň služeb a příznivé ceny.

SLEVA 21%
na služby minilabu

SLEVA 5%
na nákup fotografického materiálu

slevový kupon pro členy Židovské obce v Praze a Federace židovských obcí

ALLEGRO
F O T O

Valentinská 10, 110 06 Praha 1

LITERATURA NEJEN S DAVIDOVOU HVĚZDOU

Rudla Cainer, ŽULOVÝ STALIN – OSUDY POMNÍKU A JEHO AUTORA, 278 str., ARSCI, Praha 2008

Jak Stalinovi velikému a ocelovému postavili v Praze monument žulový a největší, o tom vypráví kniha, která přísně vzato není historickým dokumentem, i když na skutečných událostech v celku i detailech staví. Příběh mnoha postav, z nichž nejtragičtější

je ta ústřední, autor vítězného návrhu akademický sochař Otakar Švec, je také příběhem dvojího ponížení umělců a realizátorů: vnučení státní zakázky (diktované ovšem stranicovým vedením) a záhy rozboření hotového díla, které spolykalo mnoho cenného materiálu, finančních prostředků a tvůrčí i fyzické energie tisíců lidí. Monstrum nad Vltavou bylo stejně obtížné postavit, jako ho po sedmi letech likvidovat.

R. Cainer vychází ze studia dobových materiálů, ať zveřejněných nebo jen archivovaných (teprve nedávno byly odtajněny a badatelsky zpřístupněny protokoly z vyšetřování smrti sochaře Otakara Švece a jsou zcela novým a dosud nezpracovaným pramenem). Autor měl také možnost vyzpovídat několik sochařů, přímých účastníků stavby. Z toho všeho a z autorovy vypravěčské invence vznikl poutavý a zároveň poučný děj, který se čte jedním dechem. Součástí knihy jsou desítky vzácných, dosud nepublikovaných fotografií. Úmysl postavit gigantický pomník vycházel z logiky tehdejší situace, kdy Moskva prosadila v satelitních zemích inscenované procesy, které měly zastrašit jakoukoliv opozici. Ani Československo nebylo výjimkou a ustrašený Gottwald se snažil přesvědčit Stalina o své nezměrné loajalitě. Ve jménu této věrnosti obětoval (a nechal popravit) i svého nejbližšího spolupracovníka – Rudolfa Slánského, stovky dalších prominentních komunistů byly vězněny.

Práce na modelu sochy probíhala v hektických dnech tohoto „procesu s vedením protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským“. A tak se stalo, že komise schválila model sochy začátkem prosince, ale Slánský už model svého vraha neviděl, byl i se svými soudruhy osm dní před schválením modelu popraven!

Autor se narodil v září 1938 v den všeobecné mobilizace. Osudová osmička v letopečtu předznamenala i jeho život. V roce 1948, veden za ruku otcem, demonstroval jako desetiletý školák s národními socialisty proti komunistům. V roce 1958 byl pěšákem u tankového pluku a měsíc po invazi vojsk v roce 1968 oslavil třicáté narozeniny a emigroval. Od té doby žije ve Vídni.

Dagmar Steinová, VZPOMÍNÁNÍ, 236 str., G plus G, Praha 2008

„Dagmar Steinová? Kdopak to je? Nuže, přítel, stará dáma právě pětadesátiletá, svědek peripetií našich velkých i malých dějin, autorka, překladatelka, komentátorka válečných i poválečných událostí. Mluvila a přátelila se s lidmi, kteří mezičasem vstoupili do českého kulturního panteonu. Při sklence, silné kávě a spouště cigaret jsme si povídali o knihách, mezi kterými žila a kterým (v někdejších ODEONU) pomáhala na svět. Považuji za svou zásluhu, že jsem ji přemluvil k sepsání autobiografie. Děkovat nemusíte, čtení by to ovšem mělo být.“

Fedor Gál

Rodina Steinových pocházela z Dačic na Moravě a zde autorka prožila první roky svého života, než se rodina mladého lékaře July Steina přestěhovala v roce 1927 do Prahy. Dagmar se zapojuje do levicového studentského hnutí. Gymnázium nedokončila a krátce po německé okupaci v březnu 1939 emigrovala do Velké Británie, kde odmaturovala na University of London. Začala pracovat v emigrantských organizacích a v letech 1940–1941 studovala na Oxfordu německou a francouzskou literaturu a na University of Leicester biologii a chemii (1942–1944). V lednu 1944 přijala nabídku pracovat pro československé ministerstvo zahraničí (nejprve v Londýně, později v Moskvě). Konec války ji zastihl v Moskvě, kde v té době pracovala na čs. velvyslanectví a současně byla zpravodajkou ČTK.

Po návratu do Prahy vystřídal několik zaměstnání, organizovala I. mezinárodní festival mládeže, pracovala u Státního filmu i v nově založeném Svazu čs. spisovatelů.

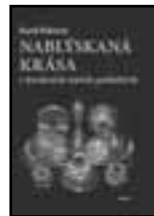
Tlumočila a překládala. Změnou byl rok 1952, kdy bylo založeno Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění (SNKLHU, od roku 1965 ODEON). Dagmar Steinová nastoupila do nakladatelství jako vedoucí redakce románských literatur a zůstala zde až do roku 1968. Od té doby je na tzv. „volné noze“ a věnuje se překládání především francouzských autorů (Aragon, Breton, Desnos, de Laclou, Challe, Sartre, Vailland, Denon a další...). Překládá ovšem i z angličtiny (O'Casey, Dickens, Fielding, Galsworthy, Johnsonová, Lodge, Maugham a jiní).

Její překladatelský rozsah je široký a obsahuje i překlady z němčiny a ruštiny. Kromě beletrie se věnuje i odborné literatuře z oblasti medicíny, hudby a dějin umění. V roce 1952 se provdala za scenáristu a spisovatele Jiřího Frieda. Žije v Praze.

Dagmar Steinová prožila velmi pestrý život, poznala mnohá prostředí, seznámila se stovkami zajímavých osobností – její paměti jsou z tohoto hlediska velmi cenné a je dobře, že byly napsány.

Karel Pokorný, NABLÝSKANÁ KRÁSA, 172 str., ARSCI, Praha 2009

Zatímco v předcházejících knihách Karla Pokorného se dobývaly a hájily hrady, hledaly a dokladovaly tajné chodby v historickém podzemí, v této publikaci jde o zcela jiný druh historické exkurze. Jsou to měděné formy a nádoby, kdysi nedílná součást vybavení především šlechtických, později i měšťanských kuchyní. Od 17. století se v dílnách uměleckých měditepců vyrábělo nezbytné vybavení kuchyní, které už nebylo nabízeno jen v holých funkčních tvarech, ale obsahovalo i vysoký podíl umělecké práce a autorské nápaditosti a fantazie. Nabýskané množství těchto kuchyňských „artefaktů“ bylo pýchou každé hospodyňky a reprezentovalo zámožnost a postavení rodiny a celé domácnosti.

Byly to formy na piškoty s různými živočišnými motivy, formy na pudinky s motivem ovoce, formy na sulc a nákypy, formy typu meloun-ořech, srnčí hřbety, ulity, krystaly či větrníky. Patří sem také formy na vánoční cukroví. Velmi často se připravovaly i nejrůznější druhy paštik, které měly své krásné formy v podobě beránka, ryby či raka. Tato zvířata zdobila i formy na přípravu velikonočních jídel.

Vedle forem patřily do vybavení kuchyní i hrnce, kastrolky, pánve, krabice na chléb, různé typy zahřívacích nádob, různé konvičky, omáčníky, naběračky, čajová sítky a spousta dalších drobností, o jejichž funkci se můžeme i dohadovat. Nejčastěji, a to i do dnešních dnů, jsou zastoupeny klasické formy na českou bábovku, které měly uprostřed konický otvor kvůli lepšímu propečení směsi.

Dozvíme se, jak a z čeho se vařilo ve skrovných chaloupkách, lepších měšťanských domácnostech i při opulentních hostinách na rožmberských zámcích. V knize je i řada dobových receptů, které ilustrují tehdejší gastronomické zvyklosti, ale můžeme je použít i dnes. Proto na závěr přijměte jednoduchý recept na kyselo:

Půl litru kyselého mléka a půl litru vody se svaří s kmínem a solí, zavařit se do ní vejce rozkvedlané v trošce mléka se dvěma lžičkami mouky. Polévka musí být hustší, příjemně kyselá. Hodí se k ní chléb nebo brambory. Nehodí se ale vzdalovati se pak příliž od domova.

Yveta Dörflová/Věra Dyková, KAM SE V PRAZE CHODILO ZA MÚZAMI, 239 str., Vyšehrad, Praha 2009

Unikátní kniha *Kam se v Praze chodilo za múzami* (*Literární salony, kavárny, hospody a stolní společnosti*), jež vznikla na základě ojedinelé výstavy Památníku národního písemnictví, přibližuje život pražské společnosti v průběhu devatenáctého století a první poloviny století dvacátého. Odehrával se v literárních salonech významných

pražských rodin, v kavárnách, stolních společnostech a hospodách. Významní lidé své doby, ať už literáti, malíři, sochaři nebo hudebníci a herci, vystupují z dochovaných fotografií a doplňujících textů nikoli jako ploché učebnicové postavy, ale jako lidé plní života, kteří se zajímali o kulturu, vytvářeli ji a jedinečně obohacovali a přitom se dokázali i výborně bavit.

Kniha Yvety Dörflové a Věry Dykové, pracovnic Památníku národního písemnictví, ukazuje a přibližuje tuto nedílnou součást naší kultury i prostřednictvím citátů z dobové korespondence, denků, pamětí a literárních děl. Navíc jsou zde zveřejněny dosud neznámé nebo nepublikované reprodukcce ze sešitů (cancbuchů), které si vedli návštěvníci stolních společností Arbesovy Mahabharáty a Flekovy akademie. Vedle těchto zápisů je v této publikaci i velké bohatství vzácných pohlednic s interiéry kaváren a hostinců, originální texty pijáckých písní, všelijakých pozvánek, návštěvnek a dalších drobných písemností, které pomáhají přiblížit osobnosti pisatelů.

Fotografie a kresby exteriérů a interiérů tehdy navštěvovaných míst přibližují dobovou atmosféru zašlých časů, které skončily s druhou světovou válkou, ale jejich duch prostupuje pražská zákoutí dodnes.

Nava Semelová, LÁSKA PRO ZACÁTEČNIKY, 109 str., Albatros, Praha 2009

Seven příběhů o lásce, které odkrývají tápání, váhání, odmítání a vzájemné přitahování, vějíř složený z protichůdných citů jako důsledek prvního setkání s láskou. Milostné příběhy odehrávající se v Izraeli v různých obdobích a situacích a jediné, co je spojuje, je láska. Protože láska je od počátku světa neměnná.

Nava Semelová píše pro mládež i pro dospělé, její knihy byly z hebrejštiny přeloženy do mnoha jazyků a dosáhly nejen úspěch u kritiky, ale získaly i mnoho prestižních ocenění. Do češtiny přeložila Hana Mayerová, ilustrovala Lucie Trnobrská. Kniha vyšla s podporou Velvyslanectví státu Izrael.

Jarmila Bednaříková, FRANKOVÉ A EVROPA, 335 str., Vyšehrad, Praha 2009

V souvislosti s naším členstvím v Evropské unii a budoucnosti naší země ve sjednoceném evropském kontinentě si stále častěji klademe otázky týkající se nejen naší národní identity, ale i všeho, co formovalo fenomén evropanství a co je pro náš kontinent typické, čím se odlišujeme od „zbytku světa“.

V takovém případě je dobré jít ke kořenům a pokusit se nahlédnout do doby, kdy to všechno začalo. V tom nám může pomoci poslední kniha doc. Bednaříkové *Frankové a Evropa*.

Frankové zaujímají výjimečné postavení mezi četnými etniky utvářejícími podobu Evropy na sklonku antiky a v raném středověku. Právě jim se totiž podařilo vytvořit v prudce se měnících mocenských konstelacích éry „stěhování národů“ první skutečně kompaktní a životaschopný státní celek. Francký stát přetrval několik staletí a stal se do jisté míry

základem dnešního evropského uspořádání. Jádrem nové knihy je přínos Franků, jejich státu, církve a společnosti pro dějiny našeho kontinentu. V úvodních kapitolách se autorka věnuje původu, formování a vzestupu franského kmenového svazu na pozadí dějin římské říše. Sleduje kontakty Franků s organizací, kulturou a vzdělaností římského prostředí. Zvláštní pozornosti se dostává klíčové postavě franských dějin – králi Chlodvíkovi, který svým přijetím křesťanství v jeho pravověrné formě položil základy vzestupů Franků. Zajímavé jsou pasáže rozebírající prameny spjaté s Chlodvíkovým křtem. Autorka však nezamtluje ani stinné stránky této historické osobnosti – brutalitu, s níž likvidoval své rivaly. Frankové dokázali tvořivě přejímat římské dědictví a spojovat je s vlastními, germánskými tradicemi způsobem, který se prokázal jako úspěšný. To platí stejně tak v rovině společenské organizace, státních struktur i práva. V náboženské oblasti pak slévání germánských tradic s křesťanstvím výrazně a trvale poznamenalo víru, zbožnost i každodenní život středověku.

Kniha doc. PhDr. Jarmily Bednaříkové, CSc., vychází z množství dobových pramenů – kronik, legend, církevních i právních dokumentů, a pro všechny zájemce o kořeny dnešní Evropy představuje jen těžko pomínutelný příspěvek.

Joann Sfar, MALÝ PRINC (podle knihy Antoina de Saint-Exupéryho), 112 str., Albatros, Praha 2009

Přiznám se k velkým rozpakům, když jsem zjistil, že kultovní kniha tří generací dětí i dospělých je vydána ve formě komiksu. Byl jsem přesvědčen, že „překlad do

komikštiny“ nenávratně poškodí jedinečnou poetiku jistě nejznámějšího Exupéryho díla, že moudrost a něha budou zaplašeny prázdnotou ilustrativnosti.

A byl jsem překvapen! Je jisté, že zastánce konzervativních pořádků formu komiksu „neudýchá“, nicméně komiks je realita (a pro mnohé mladé lidi jediný zdroj informací), takže je s ním nutno počítat, zvláště pak pro určité vrstvy mládeže.

Překlad pro účely komiksu upravil a doplnil Richard Podaný, lettering je dílem Pavla Beneše, výtvarnou stránku zajistila Alexandra Horová. Ti všichni se svého úkolu zhostili velmi dobře a stvořili originálnímu dílu důstojný pendant. 654 políček komiksu nebylo pouze atraktivní ilustrací, ale dokázalo skromnými prostředky předat to nejdůležitější z originálního díla.

Ota Ulč, SLASTI PLOVBY OD RADBUZY K OCEÁNŮM, 203 str., ŠULC-ŠVARC, Praha 2009

Ve své nové knize líčí suchozemec Ota Ulč deset týdnů plavby na zaoceánské lodi. Zcestoval celý svět několikrát dokola a vždy to bylo letadlem, nyní se ale vypravil do čtyř úhlů světa na velké lodi. Plavil se kolem Aljašky, Karibikem se dostal do Panamského průplavu a důkladně ho prostudoval. Srovnává rozdíl ve vývoji Ameriky na severní a jižní polokouli a medituje o tom, jak by to bylo dopadlo, kdyby Britové a Španělé jeli kolonizovat opačným směrem. Z Chile pak obeplul Ameriku děsivými vodami kolem Ohňové země, v intimním sousedství Antarktidy, kam si už neodskočil, ale něco užitečného k zapamatování z polárního kontinentu se také dozvíme. O to více místa věnoval čtvrté plavbě z Nového Zélandu do Japonska po bojistích druhé světové války, kde se pustil do nástinu válečných strategií z Pacifiku, čtenářům v Evropě vesměs málo známých.

Kniha o slastech plavby je pro nás suchozemce dvojnásob přitažlivá: přibližuje zajímavá místa na opačném konci světa a přesvědčí nás, že na zaoceánské lodi se cestuje příjemněji než po pevnině. Nestaráte se o ubytování, nevláčíte kufry z místa na místo. Loď se stane vaším domovem.

Pro čtenáře Maskilu není Ota Ulč neznámým publicistou, jeho články o historii nebo současných problémech jsou zajímavé a čtivé, i když jeho způsob vyjadřování je poněkud archaický. Ulčův smysl pro ironii a humor vůbec prostupuje i tuto knihu, takže neváhejte a kupte si ji.

► Milan Kalina

stručný průvodce židovskou modlitbou

ZÁVĚREM: Doplnky, Vsuvky, Alternativy

Po celý letošní rok jsme se zabývali strukturou židovské modlitby. V posledním díle našeho průvodce si všimneme ještě několika změn, doplňků či vsuvek, které se v textu modlitby objevují při svátečních příležitostech anebo v závislosti na ročním období.

VARIACE PODLE ROČNÍHO OBDOBÍ

- **Amida**, požeňání **Gvurot**: od konce svátku sukot, tedy od Šmini aceret, se zde říká *Mašiv ha-ruach u-morid ha-gašem* – „Ženeš vítr a snášíš déšť“, od 2. dne Pesachu potom *Morid ha-tal* – „Snášíš rosu“ [str. 19, 50]
- **Amida pro všední dny**, požeňání **Birkat ha-šanim**: od 4. prosince obsahuje navíc slova „*tal u-matar li-vracha*“ (rosu a vláhu ku požeňání), od 2. dne Pesachu potom pouze slova „*beracha al penej ha-adama*“ (požeňání povrchu země) [str. 88]

ROŠ CHODEŠ – NOVÝ MĚSÍC

- **vsuvka do Amidy**, požeňání **Avoda**: *Ja'ale ve-javo* – Nechť vystoupí a přijde [vsuvka na str. 21, 53, text vsuvky na str. 91]
- **Birkat ha-chodeš** – Požeňání k novému měsíci – říká se při ranní bohoslužbě po čtení z Tóry [str. 62]
- **recitace Halelu** – viz níže

POUTNÍ SVÁTKY (PESACH, ŠAVUOT, SUKOT)

- **na závěr š'ma**: *Va-jedaber Moše* – „I vyhlásil Mojžíš...“ [str. 18 v siduru Hegjon lev]
- **speciální varianta požeňání Kdušat ha-jom** – Posvátnost dne z **Amidy** [varianty pro všechny svátky, kterými nahrazujeme běžný text tohoto požeňání, najdeme na str. 78–80]
- **vsuvka do kiduše pro Sukot** – ...*lejšev be-suka* – se vztahuje na povinnost pobývat v suce [str. 83]
- **modlitba za rosu** – **Tfilat tal** [str. 105] se říká během šachritu prvního dne Pesachu po *Morid ha-tal*
- **modlitba za déšť** – **Tfilat gešem** [str. 105] se říká během šachritu o Šmini aceret po *Mašiv ruach*

CHOL HA-MO'ED

Jako *chol ha-mo'ed* označujeme tzv. „polosvátky“, dny uprostřed svátku Pesach a Sukot (svátkem jsou vždy jen první a poslední dny). Tyto dny mají i svá specifika v liturgii.

- **vsuvka do Amidy**, požeňání **Avoda**: *Ja'ale ve-javo* – Nechť vystoupí a přijde [vsuvka na str. 21, 53, text vsuvky na str. 91]
- **recitace Halelu** – viz níže

OMER

- v období omeru (od Pesachu do Šavuot) se **před Alejnu** vkládá **počítání omeru** [vsuvka na str. 26 a 96, text vsuvky na str. 102]

HALEL

Halel [str. 70–77] je soubor žalmů 113–118, které se jako celek recitují při některých svátečních příležitostech, zpravidla při ranní bohoslužbě, vkládá se za *Amidu*.

Existují dvě verze – *halel šalem*, tedy „plný“ halel, a zkrácená verze, tzv. *halel poloviční* – *chaci halel*.

Halel šalem se recituje během celého svátku sukot (včetně Šmini aceret a Simchat Tora), o šavuot, o prvních dvou dnech Pesachu a po všechny dny Chanuky (v mnoha komunitách se recituje i na Jom ha-acma'ut – Den nezávislosti Státu Izrael). Na začátku a na konci recitace Halelu říkáme speciální požeňání [str. 70, 77]. Pro svátek Sukot je za úvodní požeňání vloženo ještě požeňání nad lulavem – *al netilat lulav* [str. 70].

Chaci halel se říká po všechny dny Pesachu, s výjimkou prvních dvou, a dále pak na Roš chodeš.

DNY POKÁNÍ

Liturgii Vysokých svátků, tedy Roš ha-šana a Jom kipur, jsme se zabývali v minulém díle. Nicméně i ve dnech mezi těmito dvěma svátky si v modlitbě na mnoha místech připomínáme, v jak speciálním období roku se nacházíme:

Vsuvky do Amidy: do požeňání **Avot** vkládáme *Zochrenu le-chajim...* – Pamatuj na nás životem [str. 84], do požeňání **Gvurot** *Mi chamocha av ha-rachamim* – Kdo je jako Ty, otče milosrdenství [str. 85], na závěr požeňání **K'duša** se přidává *Baruch ata adonaj ha-melech ha-kadoš* – Požeňaný jsi, Hospodine, králi svatý [str. 86], na závěr požeňání **Hašavat ha-mišpat** věta *Baruch ata adonaj ha-melech ha-mišpat* – Požeňaný jsi, Hospodine, jež jsi král a právo [str. 88], do požeňání **Modim** se vkládá prosba *u-chtov le-chajim tovim kol benej beritecha* – a zapiš k dobrému životu všechny děti své smlouvy [str. 92], do požeňání **Šalom** se přidává text *Be-sefer chajim...* – V knize života... [str. 95]

AL HA-NISIM

- **vsuvka Al ha-nisim** – Za divy, se vkládá **do Amidy**, **požeňání Modim** o svátcích Chanuka, Purim a Jom ha-acma'ut [vsuvka na str. 22, 54, 92, varianty textu vsuvky pro všechny tyto svátky na str. 93 a 94]

JINÉ

- **o Chanuce** je součástí liturgie i **zapalování chanukových světel** – vkládá se před *Alejnu* [str. 96, příslušný text na str. 99, na str. 100 text tradiční písně k této příležitosti – *Ma oz cur ješu'ati* – *Nedobytná pevnosti mé spásy*]
- **o Purimu** se na stejné místo vkládá čtení **Megilat Ester** [str. 96, text požeňání před a po čtení na str. 101]

► Přípravila Kateřina Weberová